

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра германської філології та перекладу

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри
№ 11
від «_22_» січня 2024 року
Завідувачка кафедри:
Воробйова О.С.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

**ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКОГО
ПЕРЕКЛАДУ СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ**

Виконавець:

Студент VI курсу, групи 601-ФФ
Сопільняк Вячеслав Олександрович

Керівник роботи:

Пешкова Тетяна Віталіївна
кандидат філологічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

Максимчук Лариса Володимирівна
кандидат педагогічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою:

кількість балів:

Підпис керівника

Полтава – 2024

РЕФЕРАТ

МР: 89 с., 77 джерела

Об'єкт дослідження – німецькомовні політичні тексти.

Мета роботи – дослідити структурні та лінгвістичні особливості перекладу німецькомовних політичних текстів.

Методи дослідження – метод вибірки (для виділення одиниць для подальшого аналізу), описовий метод (для опису особливостей цих одиниць), метод компонентного аналізу (для визначення семантики всіх складових образного засобу).

У першому розділі розглядаються теоретичні аспекти перекладу іношомовних текстів, а також сучасні підходи до визначення типології політичних текстів та їх перекладу.

У другому розділі увага фокусується на прагмалінгвістичних закономірностях перекладу німецькомовного політичного дискурсу українською мовою, а також особливості використання ресурсів еквівалентності та закономірності трансформації оригінального змісту в перекладі німецькомовного політичного дискурсу українською мовою.

У результаті проведеного дослідження ми змогли охарактеризувати прагмалінгвістику німецькомовного політичного дискурсу та визначити її провідні аспекти у фахових дослідженнях, визначити та охарактеризувати що таке політичний дискурс та його завдання та виявити структурно-граматичні особливості під час перекладу німецькомовних текстів.

ПРАГМАЛІНГВІСТИКА, ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС, РЕЦЕПЦІЇ, ЕКВІВАЛЕНТНІСТЬ, ТРАНСФОРМАЦІЇ, ЛІНГВОПРАГМАТИКА.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ІНШОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ.....	8
1.1. Поняття прагмалінгвістики та її провідних аспектів у фахових дослідженнях	8
1.2. Ключові домінанти політичного дискурсу.....	13
1.3. Сучасні підходи до визначення типології політичних текстів та їх перекладу.....	24
Висновки до розділу 1	37
РОЗДІЛ 2. ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	39
2.1. Прагмалінгвістичні перекладацькі рецепції в перекладі німецькомовного політичного дискурсу українською мовою	39
2.2. Особливості використання ресурсів еквівалентності у перекладі німецькомовного політичного дискурсу українською мовою	50
2.3. Закономірності трансформації оригінального змісту в перекладі німецькомовного політичного дискурсу українською мовою	64
Висновки до розділу 2	75
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	81

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна лінгвістика характеризується значною увагою до розгляду й аналізу політичних текстів. Політичний текст виконує низку функцій, які нерозривно пов'язані з його головною метою – здійсненням впливу. Можна виділити такі функції політичного тексту: по-перше, велике значення для політичного тексту має інформування, оскільки інформування – головна мета будь-якого політичного тексту. Ця функція полягає в передачі достатньої інформації про подію, що описується, або самого політика, його світоглядні й ідеологічні домінанти. Для успішного виконання головної мети політичного тексту інформація має бути яскравою, такою, що запам'ятовується, аби привернути увагу політичної аудиторії.

По-друге, як зазначалося вище, політичний текст спрямований на здійснення впливу, тому важливими його функціями можна назвати переконання і спонукання. Будь-який політичний текст спрямований на те, щоб переконати політичну аудиторію у правильності та розумності інформації, що міститься у посланні автора.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам теорії перекладу з точки зору функціонального, прескриптивного підходів присвячені праці І. Корунця [21], П. Ньюмарка [73]. Особливостям перекладу німецькомовних галузевих текстів присвячені роботи Т. Пешкової [39; 40]. Лінгвістичні дослідження політичного дискурсу проводили О. Ковальова [19], А. Худолій [51], Є. Бральчик [57], Д. Грейбер [68], Б. Вальчак [75]. Над науковою проблемою перекладу політичного дискурсу працювали такі дослідники: Н. Жмаєва [15], Т. Корольова [15], О. Попова [15], Г. Соловей [46], С. Ганьйон [66], П. Ньюмарк [73]. Незважаючи на це, проблема не є вичерпаною і повністю проробленою, що додатково обґрунтовує актуальність нашого дослідження.

Проте наразі у вітчизняній політичній лінгвістиці відсутні цілісні дослідження, присвячені структурним та лінгвістичним особливостям

перекладу німецькомовних політичних текстів. Сукупність наведених чинників зумовлює актуальність теми дослідження.

Мета дослідження – дослідити структурні та лінгвістичні особливості перекладу німецькомовних політичних текстів.

Об'єктом вивчення є німецькомовні політичні тексти. **Предметом** дослідження є структурні та лінгвістичні особливості перекладу німецькомовних політичних текстів.

Предмет, об'єкт та мета даної роботи визначили **завдання** дослідження:

1. Охарактеризувати поняття прагмалінгвістики та її провідних аспектів у фахових дослідженнях;

2. Визначити ключові доміанти політичного дискурсу;

3. Розглянути сучасні підходи до типології політичних текстів та їх перекладу;

4. Проаналізувати лексико-семантичні особливості перекладу німецькомовних політичних текстів;

5. Виявити структурно-граматичні особливості перекладу німецькомовних політичних текстів;

6. З'ясувати прагмалінгвістичні особливості перекладу німецькомовних політичних текстів.

Методи дослідження:

- метод вибірки (для виділення одиниць для подальшого аналізу);
- описовий метод (для опису особливостей цих одиниць);
- метод компонентного аналізу (для визначення семантики всіх складових образного засобу).

Матеріалом дослідження послужили сучасні німецькомовні політичні тексти.

Теоретичне значення роботи полягає у узагальненні теоретичних знань, що стосуються дослідження засобів перекладу німецькомовних політичних текстів, уточненні деяких питань, що викликають розбіжності.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані на лекціях та семінарах з стилістики, перекладознавства.

Структура роботи: композицію роботи становлять вступ, два розділи, висновки та список використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ІНШОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ТЕКСТІВ

1.1. Поняття прагмалінгвістики та її провідних аспектів у фахових дослідженнях

Основним предметом вивчення прагмалінгвістики в останні десятиліття залишалася людина у всьому різноманітті своїх соціальних і комунікативних ролей. Такий антропоцентричний підхід змушував вітчизняних дослідників шукати різні способи розуміння і визначення цього суб'єкта.

В результаті, виникали такі поняття, як «мовна особистість», «мовленнєва особистість», «комунікативна особистість», «словникова особистість», «мовний портрет», «мовленнєвий імідж», «ідіостиль» та ін. При цьому до цих пір в деяких роботах спостерігається термінологічна плутанина, коли одним поняттям підміняють інше, або кілька понять в схожих контекстах вживають недиференційовано. Єдиною перевагою при зазначених обставинах є те, що подібна плутанина змушує дослідника звернутися до першоджерел і постаратися розставити всі крапки над "і".

Науковці виділяють три рівні вивчення мовної особистості, причому перший рівень називають «нульовим». На цьому етапі мовна особистість апріорі виступає як представник певного етносу, її мислення формується під тиском багатовікових національно-культурних традицій і панівних в суспільстві ідеологічних уподобань.

Будь-яка людина первісно є частиною національної мовної культури, оскільки в своїй вербальній поведінці вона буде подавати себе так, як це роблять і робили тисячі подібних до неї людей.

Таким чином, основною відмінністю поняття «мовна особистість» від поняття «мовний портрет» є часові рамки аналізу функціонально-комунікативних характеристик людини. Мовний портрет можна описувати як статичну величину, яка розглядається в певний відрізок часу і яка

детермінується умовами, заданими особливостями жанру і регістром мови. Для «мовної особистості» властива динаміка в її розвитку.

При дослідженні способів ініціювання бесіди, ми можемо відмітити важливу роль феномену small talk як однієї з комунікативних тактик. По суті, small talk – це розмова заради розмови, вона включає набір стандартних запитань та фраз, на чому і засновується комунікації. Підтримання бесіди може регулюватися загальними фразами з подальшою постановкою запитання.

Small talk виконує у комунікації наступні функції:

1) регулювання спілкування (ініціювання комунікації, встановлення важливих відносин, справлення приємного враження, підтримання розмови; завершення комунікації, яке б дозволяло продовжити спілкування у майбутньому);

2) урахування соціально-рольового статусу та зміни дистанції між комунікантами (розпізнається за характером офіційності, напівофіційні або неформальності);

3) регламентування теми спілкування (встановлення регламенту щодо дозволених тем (погода, місце проживання, відомі події і факти, спорт, бізнес) та тем-табу;

4) визначення подальших тактик поведінки (показ поваги до співрозмовника, який є носієм соціальної ролі і соціального статусу; відсутності змагання або гри між комунікантами або дотримання дистанції).

Про певну некоректну поведінку при small talk (наприклад, порушення особистих меж або підняття тем-табу, які можна позначити акронімом GRAPES: G – Guns, R – Religion, A – Abortion, P – Politics, E – Economics / Ethnicity, S – Sexuality) комуніканти намагаються повідомити один одного непрямо. Така стратегія спілкування є продиктованою правилами ввічливого ставлення, з метою надати можливість одному із учасників зберегти свою гідність, так само як і гідність співрозмовника під час розмови, а не позначається нещирістю або бажанням приховати правду.

Можна виділити такі типи комунікантів:

а) комунікатор – мовець, основною метою якого є спілкування заради спілкування. Характеризується тим, що має багато людей у списку друзів, не відсортовує та не відхиляє заявки інших користувачів, часто охоче вступає в розмову або швидко відповідає іншим;

б) розвідник (той, хто збирає інформацію) – мовець, який цікавиться останніми новинами з життя родичів та друзів, однокласників, одногрупників, колег. Комунікує з іншими заради задоволення власного інтересу, після збору необхідної інформації перериває спілкування на невизначений період часу;

в) оцінювач – мовець, який бере активну участь у обговореннях сторінок, подій, фотографій, відеоматеріалів. Характеризується прагненням до публічного вираження думок і дискутування на довільні теми. До цього типу відносяться і мовці, які залишають за собою реакції на велику кількість контенту у формі лайків, стікерів, мемів тощо;

г) спостерігач – мовець має незначний інтерес до комунікації (стислі відповіді, низька ступінь ініціювання розмов), зосереджений на медіаконтенті, зокрема, фотографіях різних людей.

г) розповсюджувач – мовець, який використовує спілкування для надання інформації про заходи, події, акції, реалізації громадських проектів, агітації тощо. Зазвичай, розповсюджувачами є громадські та бізнес-сторінки, що пропонують певні послуги або користувачі, які продають власні навички.

Термін «комунікативна стратегія» почали активно вживати в середині 80-х рр. саме тоді посилювався комунікативно-прагматичний підхід до аналізу мовних явищ. Поступово складалася думка, що мовлення є не хаотичною репрезентацією, а чітко упорядкованою структурою.

Поняття «комунікативна стратегія» має багато неоднозначних тлумачень. Так, О. Ю. Малая розглядає комунікативну стратегію (стратегію спілкування) у вигляді аналізу мовної особистості. Вона визначає цю стратегію як «ланцюжок рішень мовця», або ж як «реалізацію набору цілей у

структурі спілкування» [17, с. 95], зазначаючи, що важливо не лише передати закодоване за допомогою мови повідомлення, а й здійснити певний мовний вплив, який спровокує поведінку співрозмовника у потрібному напрямку.

О. А. Дмитрієва дає визначення комунікативної стратегії з позиції когнітивного підходу. Вона зазначає, що комунікативна стратегія – це комплекс мовних дій, які спрямовані на досягнення певних цілей, пов'язані з людською діяльністю, оскільки взаємопов'язані з мотивами, що управляють мовними особливостями поведінки, і з потребами та бажаннями особистості [11, с. 81].

В рамках психолінгвістичного підходу стратегія визначається у вигляді способу організації мовної поведінки, що відповідає задуму та інтенції комунікантів [3, с. 11].

В. В. Леонтьєв розглядає комунікативну стратегію як «конкретну спрямованість мовної поведінки на користь досягнення мети комунікації» [14, с. 75]. Для дослідника комунікативна стратегія – це частина комунікативної поведінки чи взаємодії, у якій використовуються різні вербальні і невербальні засоби висловлювання задля досягнення конкретних комунікативних цілей [14, с. 75].

Відмінною від підходів українських науковців до розуміння поняття «комунікативна стратегія» є думка Т. А. ван Дейка, представника когнітивного підходу, яким стратегія визначається як характеристика когнітивного плану спілкування. При цьому план представляється як загальна організація певних послідовних дій і включає мету чи цілі взаємодії, реалізація такого плану відбувається у процесі побудови тексту та на композиційній структурі тексту. Він розглядає комунікативну стратегію як певний набір когнітивних операцій, які пов'язані зі сприйняттям дискурсу та є стратегією розуміння та інтерпретації сенсу. За словами лінгвіста, стратегія використовується за складної послідовності дій, коли не можна заздалегідь запланувати проміжні етапи [3, с. 11].

У лінгводидактиці загальноприйнятим та часто цитованим вважається визначення стратегії С. Фаєрха та Дж. Каспера. Автори припустили, що динаміка у комунікативній стратегії починається з мети. Ця мета може бути пов'язана з актом мови, відносинами між тими, хто говорить, або ж зі змістом стратегії. Мета входить у фазу планування і в кінцевому підсумку виражається на стадії виконання.

Стратегії на даних стадіях перебувають у межах загальної психолінгвістичної моделі породження мовлення. Вони представлені як свідомий план, що використовується мовцями, які стикаються з проблемами планування або здійснення мовної структури.

Таким чином, комунікативні стратегії – свідомий план вирішення індивідуальної проблеми у досягненні конкретної комунікативної мети. У комунікативних стратегіях індивід має проблеми, але при цьому приймає рішення щодо стратегічного плану їх вирішення [7, с. 463].

Розглянувши безліч поглядів визначення «комунікативна стратегія», можна назвати загальні сутнісні характеристики:

- вибір комунікативних процесів мовної особистістю, у вигляді її мотивів, потреб і бажань, реалізації певного мовного впливу, тобто задля досягнення певної мети;
- мовна поведінка, що відповідає задуму, інтенції комунікантів;
- комунікативна поведінка з використанням різних вербальних та невербальних засобів вираження для досягнення комунікативної мети;
- спроба співрозмовників знайти взаєморозуміння в смисловому навантаженні будь-якої ситуації, при цьому метою того, хто говорить, є донесення основного сенсу;
- динамікою у комунікативній стратегії є конкретна комунікативна мета.

Один із різновидів комунікативної стратегії – дискурсивна стратегія, яка визначається як «проективне концептуальне бачення» індивідом конкретного соціального інституту своєї «дискурсивної поведінки», яке

засноване на усвідомленому оптимальному досягненні мети, що виражається в конкретних мовних засобах [8, с. 513]. При цьому проєктивне бачення можна охарактеризувати як послідовний розвиток від аналізу екстралінгвістичних ситуацій, усвідомлення інтенції, фіксування мети через її реалізацію до бажаних результатів.

Для визначення стратегії необхідно виявити основну макроструктуру сенсу, проаналізувавши мовні засоби та методи певних типів текстів. Спочатку така макроструктура має бути спроектована концептуальним баченням автора для отримання найкращого результату у поставленій меті. Дискурсивна стратегія виявляється у тактиках як сукупність комунікативних дій, які виконують певні функції і служать реалізації обраної комунікативної стратегії на певному етапі комунікативної події.

Таким чином, комунікативна стратегія обумовлена комунікативною ціллю, а тактики – намірами, вибором засобів впливу на співрозмовника. До загальних стратегій відносяться стратегія доброти, шанобливого ставлення, дотримання субординації, настороженості, обережності тощо. В середині комунікації переплітаються контактна, інформативна, координативна та емоційна тактики. За стратегіями мовці поділяються на різні типи, серед яких комунікатори, розвідники, оцінювачі, спостерігачі та розповсюджувачі.

1.2. Ключові домінанти політичного дискурсу

У сучасній науці склалося кілька основних напрямів у дослідженні політичного дискурсу та політичної комунікації. У рамках загальної теорії комунікації дослідники виділяють шість фундаментальних підходів:

– лінгвістичний підхід (мова розглядається як засіб соціального контролю та обмеження доступу до політичних інститутів та політичних процесів);

– системний підхід (політична комунікація пов'язується з поняттям соціального контролю та розглядається в термінах інтеракції між елементами системи);

– функціональний підхід (політична комунікація виконує функцію соціалізації, тобто соціальної адаптації до норм політичної системи, та функцію підтримки стабільності);

– символічний підхід (політика та політична комунікація визначаються у термінах обміну символами);

– організаційний підхід (аналіз політичної комунікації зосереджується на внутрішньоурядових інформаційних потоках та підкреслює значення чинників, що обмежують цей потік та диференціюють доступ до інформації);

– «екологічний» підхід (аналіз політичної комунікації з погляду впливу на неї політичної системи).

Єжи Бральчик [57, с. 26-40] виділяє три головні напрямки у дослідженні політичної комунікації. Перший із них розвиває традиційні погляди вивчення політичної мови, висхідні ще до античної риторики. Прихильники цього підходу сприймають мовні одиниці як форму передачі думок, як спосіб зробити думку доступнішою і прагматично значущою. Основна увага приділяється прийомам створення та інсценування політичного тексту.

Іншим напрямом є когнітивний підхід. Центральне місце у цьому напрямі займає проблема категоризації навколишньої дійсності. Мовленнєва діяльність сприймається дослідниками як відображення наявної у свідомості людей картини світу, як матеріал для вивчення національної, соціумної та індивідуальної ментальності.

В основі третього напрямку лежить дискурсивний підхід. Політичний текст вивчається у дискурсі.

Важливе значення мають умови створення та функціонування відповідного тексту, його взаємодія з іншими текстами, з національною культурою та традиціями, з політичною ситуацією у регіоні, країні та світі. Дискурсивний напрямок має два варіанти: критичний аналіз політичного дискурсу (критичний дискурс-аналіз) та дескриптивний аналіз політичного дискурсу.

Критичний аналіз дискурсу пропонує дослідження тексту та позадискурсивних процесів, із огляду на дійсність, у якій ці тексти виникають, поєднуючи текст із відповідним контекстом. Норман Ферклаф і Анна Душак [64, s. 15] розуміють критичний дискурс-аналіз як аналіз соціальних процесів, який орієнтується головним чином на семіотичний компонент, тобто це семіотична точка входу в соціальні процеси, склад яких визначений як діалектичні взаємини між соціальними елементами та моментами (у тому числі дискурсом та позадискурсивними моментами).

Метою критичного аналізу є вивчення способів, за допомогою яких влада здійснює своє панування у суспільстві. Дослідники зосереджують увагу на з'ясуванні того, як за допомогою комунікативної діяльності пропонується та відтворюється соціальна нерівність. Матеріалом дослідження є зазвичай політичні тексти, створювані у ситуації соціального ризику, в яких відображено нерівність комунікантів.

Прихильники дескриптивного підходу прагнуть описати та пояснити феномени політичного дискурсу, уникаючи при цьому ідеологічної оцінки, особливо пов'язаної з політичними переконаннями суб'єкта дослідження.

Л. Ажнюк [1, с. 18] виділяє три тенденції, що визначають методологію опису політичного дискурсу:

- функціонально-орієнтований аналіз політичного дискурсу;
- прагматичний розгляд політичної комунікації;
- тенденція семантичного опису політичного дискурсу.

При функціонально-орієнтованому напрямку метою досліджень політичного дискурсу є аналіз із точки зору специфіки інституційних аспектів, що визначають особливості комунікативної сфери та інтенцію дискурсу в забезпеченні політичної взаємодії. Політичний дискурс сприймається як сукупність реалізованих їм функцій.

Найважливішою з них є регулятивна, або функція, що впливає. Вона включає магічну та креативну функції, функцію соціальної солідаризації та

диференціації, функцію поширення інформації та визначення порядку денного, функцію проєкції у минуле та майбутнє та функцію агональності.

Прагматичний підхід орієнтований на аналіз інтенціональних аспектів політичної комунікації. Увага дослідників зосереджується на виявленні цільової спрямованості комунікації, аналізі стратегій та тактик текстоутворення, розгляді характеристик суб'єкта комунікації як ініціатора дискурсу, що реалізує свої наміри, адресата, на якого прямо чи опосередковано направлено повідомлення, а також ситуації комунікації як сукупності екстралінгвістичних факторів спілкування.

Семантичний опис політичного дискурсу орієнтований на розгляд його семантико-лінгвістичних характеристик і категорій і передбачає звернення до тематичних та лексико-фразеологічних особливостей політичної комунікації, таких як наявність спеціалізованої лексики, використання багатозначних слів і слів широкої семантики, клішованість, ідіоматичність, міфологічність, смислова невизначеність, фантомність та фідеїстичність, символізм та ідеологізованість.

Іншу класифікацію пропонує К. Серажим. Авторка виділяє три підходи до вивчення політичного дискурсу:

- дескриптивний,
- критичний,
- когнітивний [43, с. 16-18].

Дескриптивний підхід походить від класичної методики риторичного аналізу публічних виступів, висвітленої у працях древніх риторів. В межах зазначеного напрямку вивчається мовна поведінка політиків (мовні засоби, риторичні прийоми та маніпулятивні стратегії, які використовуються політиками з метою переконання), а також аналізується змістовна сторона політичних текстів.

При критичному підході метою досліджень є вивчення соціальної нерівності, вираженої у мові чи дискурсі (використання мови як засобу реалізації влади та соціального контролю). За умови використання

когнітивного підходу дослідники переходять від опису одиниць та структур дискурсу до моделювання структур свідомості учасників політичної комунікації.

Моделювання когнітивної бази політичного дискурсу здійснюється шляхом аналізу фреймів та концептів політичного дискурсу, метафоричних моделей та стереотипів, що лежать в основі політичних упереджень. У межах когнітивного підходу досліджується також взаємозв'язок мови та ідеології.

Політичний дискурс є складним мовленнєвим утворенням, який не має повної наукової рефлексії в лінгвістичній літературі. Серед дослідників немає єдиного загальноприйнятого визначення поняття «політичний дискурс».

Ситуацію ускладнює також те, що здебільшого паралельно вживаються терміни «політичний дискурс», «мова політики», «політична мова», «суспільно-політична мова», «агітаційно-політична мова», «політична комунікація». Цей факт є свідченням не лише нестійкої термінологічної практики, але й багатоаспектності вивчення цього феномена.

Серед дослідників існують різні погляди на статус термінів «політична мова» та «мова політики». Станіслав Гайда [66, s. 17] визначає мову політики як різновид національної мови, яка пов'язана з усіма політичними партіями та допомагає політичним партіям та політикам у їхньому прагненні захопити, здійснювати та утримувати владу.

Ірена Камінська-Шмай розуміє цей термін як «тексти, які стосуються сфери соціально-політичного життя, які створюються політиками та людьми, пов'язаними з громадським життям, і виконують комунікативне завдання – прагнення відправника впливати на позиції та поведінку адресатів» [69, s. 89]. На думку дослідника, показником мови політики є функція переконання, якій підпорядковується лексика.

Богдан Вальчак стверджує, що мовою політики є усні тексти, авторами яких є політики та люди, пов'язані з ними (радники, прес-секретарі, фахівці в галузі соціотехніки та пропаганди тощо), а також журналісти, що

спеціалізуються в галузі політики ; це тексти, що стосуються сфери політики і в яких домінантною (крім інформативної та експресивної) є функція переконання. Автор підкреслює, що це не вузькоспеціальна мова, адресатами текстів є користувачі загальнолітературної мови. Особливістю мови політики є те, що тексти, які є її реалізаціями, на думку їх авторів, мають сприйматися найширшими верствами суспільства; якщо трапляються герметичні політичні тексти, вони, зазвичай, викликані модою чи мовним снобізмом [73, s. 15-20].

«Політична мова – це особлива знакова система, призначена саме для політичної комунікації: для вироблення суспільного консенсусу, прийняття та обґрунтування політичних та соціально-політичних рішень» [73, s. 16].

На думку Аліни Бальчинської-Косман, з погляду предметного підходу, мова політики є умовним поняттям, що визначає один з різновидів природної мови, що описує практику життя і постає спрямованим на реалізацію функції переконання (у випадку мови політики функція переконання важливіша, ніж інформативна та експресивна функції). При такому підході мова політики включає лексику, вирази і фрази, що належать до політичної діяльності в широкому розумінні, й функціонує аналогічно термінам типу «технічна мова», «медична мова», «спортивна мова». У другому значенні (на основі предметного критерію), мова політики є категорією мови, якою користуються різні групи користувачів природної мови (політики, журналісти, політичні коментатори, радники та фахівці з політичного маркетингу, пасивні учасники політичного життя) [56, s. 145].

Мова політики може виступати у багатьох варіантах, таких як, наприклад, мова пропаганди, мова агітації, мова дипломатії. Богуслава Добек-Островська, Яніна Фрас та Беата Оцепка визначають відмінні риси цих підтипів.

Мета мови пропаганди спрямована на більш віддалене майбутнє, має довгострокові цілі. Пропаганда є односторонньою, навмисною, інституційною комунікацією.

Ефект мови агітації є безпосереднім. Цей варіант мови часто пов'язаний з агресією та має викривальний характер, звертається до низьких почуттів, називає те, що хвилює, збуджує чи викликає негативне ставлення адресатів.

Характерною рисою мови дипломатії є невизначеність, неконкретність, недомовленість. У ній багато готових фраз, формул, найчастіше евфемізмів, що є ефектом дипломатичного мовного табу. Її суть полягає в тому, щоб передбачити очікування аудиторії [63, s. 89-90].

Петр Бжозовскі зауважує, що мова політики реалізує зовсім інші функції, на відміну від повсякденного спілкування. Описова та інформативна функції зводяться до необхідного мінімуму, дуже важливу роль відіграє функція переконання. Мова політики не є засобом комунікації між відправником та одержувачем інформації, лише інструментом боротьби (щоб завоювати владу, зберегти її, контролювати колективну уяву, щоб нав'язати масовій аудиторії певне ставлення до дійсності) [58, s. 70].

Петр Павелчик зазначає, що мова політики дуже часто супроводжується маніпуляціями: «Маніпуляція мовою в політиці має великі масштаби і з'являється вже тоді, коли політик ставить питання, яку мову використовувати для того, щоб ефективно впливати на адресата» [72, s. 171]. Павелчик підкреслює також, що публічні висловлювання політиків є найчастіше спонтанними, у тому випадку традиційні стандарти оцінки інформації як дійсної чи недійсної є безглуздими.

З іншого боку, слід зазначити, що деякі дослідники ставлять під сумнів саме існування феномену політичного мовлення. Така думка, наприклад, спостерігається в роботах Доріс Грейбер: «Політичним мовлення робить не наявність якогось специфічного вокабуляра чи специфічних граматичних форм. Швидше це зміст переданої інформації, обставини, за яких відбувається поширення інформації (соціальний контекст), і функції» [67, p. 196].

Слід зауважити, що, хоча в багатьох дослідженнях терміни «політична мова» та «мова політики» вживаються як взаємозамінні, деякі дослідники

розмежуюють їх. Наприклад, А. Девіс вважає, що це поняття, які перетинаються. «Мова політики» в значній кількості випадків є одночасно і мовою маніпуляції, хоча й не зводиться до неї цілком: певні аспекти мови політики, зокрема референтні знаки, виконують суто інформативну функцію. У свою чергу, «політична мова» використовується з метою маніпуляції у багатьох інших сферах спілкування: у побутовому, рекламному, педагогічному, релігійному спілкуванні [61, р. 3211-3214].

Під «мовою політики» мається на увазі термінологія та риторика політичної діяльності, де політики виступають у своїй професійній ролі. «Політична мова» розуміється як ресурс, відкритий не тільки для професійних політиків або державних чиновників, але й для всіх членів мовної спільноти, оскільки він пов'язаний зі специфічним використанням загальнонародної мови як засобу переконання та контролю (мова, яка застосовується з маніпулятивною метою) [59].

Поняття «політичний дискурс» також не має єдиної дефініції. У лінгвістичній літературі існує вузьке та широке розуміння цього терміна. Досить вузьке визначення дає голландський лінгвіст Т.А. Ван Дейк. На його думку, політичний дискурс є класом жанрів, обмеженим особливою соціальною сферою, а саме політикою [62].

Автор визначає політичний дискурс як дискурс політиків. До жанрів, що належать до цієї сфери, належать промови політиків, парламентські дебати, партійні програми, урядові обговорення.

Хоча Т.А. ван Дейк обмежує політичний дискурс професійними рамками, він зазначає, що політичний дискурс водночас є формою інституційного дискурсу, тобто політичними вважаються ті дискурси, які провадяться в такій інституційній обстановці, як засідання уряду, сесія парламенту, з'їзд політичної партії. Висловлювання має бути реалізовано актором, що виголошує його, прибираючи на себе професійну роль політика в інституційній обстановці.

Дискурс є політичним, якщо він супроводжує політичний акт у політичній обстановці. Вузький підхід до визначення поняття «політичний дискурс» подано також у роботах Р. Водака. Дослідник відносить до політичного дискурсу лише інституційні форми спілкування, які переважно зводяться до мовленнєвих жанрів суспільної політики. Критерієм віднесення того чи іншого тексту до політичного дискурсу, на думку Р. Водака, має бути ідентичність інтенційної природи того чи іншого тексту з функцією дискурсу, в даному випадку з боротьбою за владу (агітація за владу, захоплення та утримання влади, її стабілізацію) [74, р. 23-24].

При широкому розумінні політичного дискурсу автором політичних текстів (активним учасником політичного процесу) є виконавча, законодавча або судова державна влада (влада, що усвідомлюється як ціле, і влада, яку розуміють як її персоніфіковані суб'єкти). Авторами політичних текстів може бути також політики, які перебувають у сфері структурі державної влади, тобто лідери позапарламентської опозиції, впливові тіньові політики та неформальні радники, релігійні та громадські діячі, які беруть участь у публічній політиці, авторитетні аналітики, лідери та піарники найбільших корпорацій тощо.

До числа авторів (генераторів) політичних текстів можна віднести також різні суспільні сили, а також засоби масової інформації (маються на увазі як конкретні засоби масової інформації, взяті як ціле, так і їхні персоніфіковані представники). Безперечно, активними учасниками політичного процесу є також представники народу («люди з вулиці») та різноманітні метафоричні генератори (наприклад, ідеології).

На думку Ізабелі Куяви [70, s. 47], політичний дискурс утворюють тексти в усній та письмовій формах, що стосуються певної галузі політичної комунікації. Їх пов'язує тема та певний фрагмент часопростору, який надає дискурсові деякі рамки. Важливим аспектом є наміри автора текстів політичного дискурсу.

Широке розуміння політичного дискурсу, безсумнівно, пов'язане з дедалі більшою роллю засобів масової інформації, розвитком нових комунікаційних технологій, розширенням процесів глобалізації, процесом комерціалізації політичної комунікації. Окремі дослідники підходять до політичного дискурсу ще ширше і розглядають його як мову суспільної сфери.

Наприклад, Е. Ляковська виділяє три основні типи політичних дискурсів: дискурс політиків, політико-публіцистичний дискурс, політико-громадянський дискурс. Авторка звертає увагу на комунікативні ситуації, що є облігаторними для політичного дискурсу: тип адресанта (відправника інформації), тип адресата (отримувача інформації), тип комунікативного контакту, характер висловлювання (монологічний або діалогічний), тип розташування комунікативного контакту в часі (безперервність часового простору або його) відсутність), тип комунікативного каналу (усний, письмовий), спонтанність висловлювання чи його відсутність, мета висловлювання [71, s. 175-182].

Основною функцією політичного дискурсу є його використання як інструменту політичної влади (боротьба за владу, оволодіння владою, її збереження, здійснення, стабілізація чи перерозподіл) [71, s. 175-182]. Мова в такому разі реалізує завдання соціального контролю (маніпуляція суспільною свідомістю), легітимізації влади (пояснення та виправдання перерозподілу влади та громадських ресурсів), відтворення влади (зміцнення прихильності до системи), орієнтації (формування картини політичної реальності у свідомості соціуму), зміцнення соціальної інтеграції в межах соціуму чи окремих груп). Однак зазначена функція політичного дискурсу є для нього глобальною, і багато дослідників виділяють низку функцій, що є проявом його головної, інструментальної функції.

Доріс Грейбер [67, р. 198] виділяє три функції політичного дискурсу:

– функція поширення інформації (створення віртуальної реальності адресатів, за якої власна емпірична практика елімінується за допомогою

пропонованих когнітивних схем; база знань адресатів складається переважно не на основі власної участі у світі політики, а на основі пропонованої інформації про стан справ, причому крім експліцитної інформації такі повідомлення можуть включати імпліцитно-конотативний шар);

– функція «встановлення теми» / «визначення порядку денного» / «agenda setting» (висування певних питань до центру суспільної уваги, тобто контроль за поширенням інформації, оскільки питання, що перебувають у центрі уваги, визначають характер дій, до яких удається громадськість);

– функція проєкції у минуле та майбутнє (відтворення минулого та прогнозування майбутнього; апеляція до позитивних чи негативних зразків використовується політиками як аргументативний прийом: спогади про хороше політичне минуле сприяють створенню відчуття надійності певного кандидата чи партії, прогнозування наслідків вибору тієї чи іншої альтернативи реалізується з огляду на уявлення про світле майбутнє або труднощі, які чекають на виборців у майбутньому).

Пол Чілтон і Крістіна Шеффнер [60, р. 206-230] виділяють чотири функції політичного дискурсу:

- примус,
- легітимізація та делегітимація,
- опір, опозиція, протест,
- симуляція.

Функція примусу стосується таких мовних актів, як накази чи закони, які підкріплюються будь-якими санкціями. Тісно пов'язана із нею функція легітимізації, оскільки вона реалізує механізм покори, тобто встановлює легітимність (аргументація бажань виборців, загальні ідеологічні засади, проєкція харизматичного лідера, позитивна самопрезентація тощо).

Функція делегітимації є опозицією: репрезентація інших (інституційна опозиція, неофіційна опозиція тощо) носить негативний відтінок (використання ідей розподібнення, знелюднення). Функції примусу протиставлено функцію опору, опозиції, протесту, які реалізуються на

противагу владним відносинам (самвидав, графіті, петиції, прохання, слогани тощо). Функція симуляції пов'язана з контролем за інформацією (евфемізація чи безпосереднє інвертування небажаних даних).

Таким чином, політичний дискурс є складним мовленнєвим утворенням, яке через свою багатоаспектність, досі не має повної наукової рефлексії в літературі. Наразі не вироблене єдине загальноприйняте визначення зазначеного поняття. У лінгвістичній літературі спостерігається вузьке («дискурс політиків») і широке («мова суспільної сфери») розуміння цього феномена. Різноманітність підходів до вивчення політичного дискурсу пов'язана зі збільшенням ролі засобів масової інформації, розвитком нових комунікаційних технологій, розширенням процесів глобалізації, процесом комерціалізації політичної комунікації.

1.3. Сучасні підходи до визначення типології політичних текстів та їх перекладу

Публічна політична промова є офіційним виступом політика-оратора (переважно реалізованим у монологічній формі), адресованого безпосередньо присутній під час цього виступу достатньо великій та організованій аудиторії. Сукупність провідних облігаторних ознак політичної промови представлена, зокрема, наявністю в доповідача задуму, структурно-композиційної та змістовної завершеності, цілеспрямованості й настанови на впливовість стосовно адресатів [62].

Презентація публічного політичного виступу може бути реалізована в форматі різноманітних виступів у дискурсі з'їздів, мітингів, конференцій та прес-конференцій, дипломатичних заяв, парламентських промов, звернень очільників держав до народів чи урядів тощо. На противагу академічній промові, промова в політичному дискурсі, що передбачає публічне виголошення, містить спрямування до непідготовленої аудиторії та масових реципієнтів. Понад те, слід зауважити й наявність протиріч, що формують глобальну мету дискурсу політичних промов. Так, зокрема, якщо в академічному дискурсі промову проголошують із метою трансляції наукових

знань, то для політичної комунікації провідним є забезпечення здійснення маніпуляцій для того, аби зробити реципієнта своїм потенційним виборцем [63].

Сукупність особливостей політичних публічних промов представлена такими чинниками:

1. Відповідальність стосовно того, яким чином буде написано й оформлено політичну публічну промову, покладається на спеціально навчену людину – спічрайтера. Однак його відповідальність одразу ж переходить політикові, що виголошує зазначену промову, щойно він почне презентувати її перед аудиторією, адже політичні висловлювання містять рівність із політичними діями.

2. Суттєвою ознакою політичних промов також є те, наскільки їхній текст є доступним для розуміння аудиторією. Зазначений чинник є важливим з огляду на спрямування продукту політичного спілкування до широких суспільних мас, відтак, його має зрозуміти будь-хто із реципієнтів, співвідносних із певною лінгвокультурною спільнотою. Окрім того, в окремих політичних текстах можна констатувати наявність прихованих інформативних та впливових елементів, що можуть бути декодовані лише профільними фахівцями. Такий підхід дозволяє стверджувати, поміж іншим, що політична публічна промова є явищем езотеричним [65].

Типовими для політичної промови постають також ознаки, представлені:

- наявністю попередньої підготовки при виголошенні тексту під час виступу;

- для промови в формальному плані домінантною характеристикою є монологізм, проте вона аж ніяк не виключає можливість діалогу з реципієнтом, ба більше, орієнтована на те, аби такий діалог у разі виникнення сформував щонайкращий імідж промовця;

- для політичної промови характерною постає відповідність до правил та норм архітекtonіки, інакше кажучи, вона будується за певним алгоритмом,

проте автором може здійснюватися залучення творчої складової, використання засобів мовної виразності, що зроблять промову унікальною та максимально впливовою стосовно аудиторії [61].

Плануючи виголосити політичну промову, політик чи оратор, який виступає на політичному заході, повинен уміло оперувати широким політико-соціальним та культурним контекстом, детермінованим не лише концептуальним змістом, але й способами, що забезпечують смислову вербалізацію в межах мови. У структурі політичного дискурсу завжди наявні альянзи стосовно результатів історико-культурного розвитку соціуму на певний момент.

Необхідним для автора політичної промови постає потреба актуалізувати явища та події, сукупність їхніх причинно-наслідкових зв'язків, причому робити це слід як глобально, так і локально, апелюючи до регіональних та національних реципієнтів. Окрім того, контекст політичного дискурсу представлений цінностями, актуальними для соціуму на певному періоді його розвитку та визначальними стосовно позитивної чи негативної значущості об'єктів, співвідносних із навколишнім світом, для людей, соціальних груп, суспільства в цілому, що постають акторами життєдіяльнісних процесів [59].

Найбільша важливість у дискурсивному просторі політичної промови транслюється комунікативній ситуації, в межах якої здійснюється оперування безпосередніми умовами та векторністю спілкування, враховуючи показники, надані цільовою аудиторією. Хронотоп політичної промови представлений часом (датою, тривалістю, періодичністю, часовою структурою) та місцем, де політик виголошує свою промову (мітингом, телестудією, парламентом, робочим кабінетом тощо).

Оперуючи прагматичним ефектом, автор політичної промови або оратор, який планує її виголошувати, повинен усвідомлювати, якими цінностями керується його потенційний адресат як особистість. Іншими словами, адресат може безпосередньо бути присутнім під час публічного

виступу, так і опосередковано отримувати інформацію за допомогою різних каналів медіа (телевізії, радіо, газет, інтернет-джерел тощо).

Суттєва роль для успішної реалізації задуму, що закладається при підготовці до виголошення політичної промови, відводиться особистості самого промовця. З одного боку, цей чинник є важливим для процесу конструювання тексту виступу політиком або спічрайтером. З іншого боку, досягнення шуканого прагматичного ефекту обумовлено іміджем та статусом адресанта [8].

В основі сучасної теорії політичних промов лежать положення «теорії комунікації». Комунікаційні процеси є невід'ємною частиною сучасного суспільства. Роль інформаційних потоків у сьогодишньому соціумі настільки зросла, що, починаючи з 1970-х років, багато дослідників почали говорити про появу нового типу суспільства – інформаційного чи постіндустріального, у якому інформація грає ключову роль [1]. У подібних умовах володіння інформацією стає важливим управлінським ресурсом, який обумовлює конфігурацію управлінсько-владних відносин у соціумі [3, с. 35–47].

Незважаючи на виняткову важливість комунікаційних процесів, нині спостерігається певний дисонанс між теоретичним осмисленням феномену комунікації та практичними потребами у вибудовуванні максимально цілісної концепції комунікації на рівні суспільства. Одним із проблемних моментів у цьому відношенні є визначення парадигмальних основ теорії комунікації, які дозволили б чіткіше позиціонувати комунікативістику в системі наук про суспільство.

У дослідженнях комунікації є спроби сформулювати основні парадигми векторів розвитку комунікативістики. Проте, незважаючи на те, що дослідження комунікації досить активно ведуться з 1940–1950-х років, загальноприйнятої класифікації парадигм комунікативістики не існує. У 1980-х роках, коли у дискурсі багатьох соціальних наук стійко використовувався концепт парадигми, дослідники проблем комунікації

вказували, що дискусія навколо теоретичних проблем та структур комунікативістики мала абсолютно несистематичний характер. Сьогодні ж «теорія комунікації» перебуває у центрі робіт ряду дослідників, на яких ми зокрема спиралися при написанні нашої роботи: це А. В. Акаймової [1], Н. Р. Барабанової [2], Ф. С. Бацевича [3], А. Д. Белової, Д. О. Бігунова [4], С. М. Краучера [16], Р. Дімблебі та Д. Ессера [17], Дж. Бартона [18].

Політична риторика та практики, які реалізуються з її допомогою та з її посередництвом, також перебувають у зв'язку з «теорією комунікації». Так, О. О. Борисов аналізує типологію британських та українських діалогових дискурсивних практик [6], які, власне, втілюються у політичних промовах – як англійського, так і українського варіанту. Так само І. Н. Борисова вивчає дискурсивні стратегії в розмовному діалозі, їхню структуру та динаміку [7]. Політичну риторичну кризу призму функціонування у ній дискурсивів розглядає також Є. Вікторова [8]. «Теорія комунікації» ставить як одне зі своїх центральних понять термін «дискурс». Політична промова породжує власний дискурсивний досвід. Тому цей жанр можна віднести одразу до двох різновидів дискурсу: медійного та риторичного.

Так, дискурс орієнтований на:

- 1) безліч асоціацій з попереднім досвідом;
- 2) інтеракційні проекти автора;
- 3) жанрові та стильові характерні риси оповідання та референтивних обставин;
- 4) міжособистісні відносини автора та реципієнта;
- 5) світоглядно відмінні риси та стилістичну обстановку періоду, конкретної сфери та конкретних персон, до котрих прямо або побічно орієнтовані факти [2].

Багатозначність терміна «дискурс», розглянута нами вище, зумовлює існування кількох різних типологій у межах даного поняття. Проте це не є задачею цієї роботи – виявляти та аналізувати типології дискурсу. Однак це може стати подальшою перспективою цього дослідження. Якщо ми говоримо

про дискурс, треба також згадати про особливості тексту. Основними якостями тексту, як продукту мовної діяльності, є послідовність і цілісність, з якою пов'язана завершеність, які, в одному випадку досить самостійні, а в іншому – мають на увазі один одного. У тексті завжди є одна або кілька тем, які узгоджені ієрархічно, а також структура, але не всі її елементи напевно мають словесне вираження; якоюсь мірою вони можуть бути виражені невербально. Саме це і є актуальним для політичних промов.

Мета дискурсу, на думку Т. Китаєвої, яка досліджує комунікативні стратегії і тактики мовленнєвої поведінки адресанта, не обмежується лише рефлексією суспільства [9]. Дискурс має призводити до формування практичних дій, вкладених у досягнення суспільного блага. А ключовими учасниками публічного дискурсу Ю. В. Косенко називає політиків, громадян та мас-медіа, які надають майданчики для ведення діалогу [11]. Крім того, на думку М. Ю. Коноваленко та В. А. Коноваленко, головна функція публічного дискурсу – це артикуляція суспільних інтересів, яка формує порядок денний і також сприяє взаємопроникненню альтернативних точок зору в рамках дискурсу [10].

Варто також зазначити, що роль масової комунікації у соціальній, культурній, інтелектуальній, політичній системі сучасного суспільства неоднозначна. Проаналізуємо це детальніше по пунктах:

1. По-перше, на думку Є. В. Бігунова, мас-медіа формують міфологізовані стереотипи поведінки індивіда [5].

2. По-друге, засоби масової комунікації дають людині можливість брати участь у громадському дискурсі, реагувати на актуальні проблеми соціального життя, висловлювати думку. Так, О. Носова та А. Медведєва зазначають, що через такі платформи можна досліджувати лінгвокультурологічну специфіку комунікативних стратегій і тактик [12].

3. По-третє, під впливом засобів масової комунікації особистість як самостійний суб'єкт дійсності слабшає, розчиняється в інформаційному контенті, формування якого є не системним, сумбурним, фрагментарним.

Завдяки впливу масової комунікації індивід вважає, що він здатний керувати даними і справді керує інформацією та цими даними. Насправді, звичайно, не людина управляє соціальною інформацією, а соціальна інформація управляє людиною. Цієї думки також дотримуються Г. Онуфрієнко та А. Черневич [13].

Важливим для дослідження феномену політичних промов є також робота Л. В. Павлової. Дослідниця вивчає комунікативні стратегії і тактики в англomовному політичному медіадискурсі. Політичний дискурс у лінгвістиці відноситься, перш за все, до сфери практичної мовної діяльності та публічної комунікації. Сучасні наукові ставлення до політичного дискурсу різноманітні, протилежні один одному. Останні погляди у визначенні політичного дискурсу пов'язані з «ментальними картами вчених» — так трактуються особливості індивідуальних підходів і методів у різних галузях наукового знання [14]. У політичних дискурсах, як вважає С. Брахмадевара, точиться боротьба за владу номінацій (за владу називання, за владу у сфері позначення тощо) і тим самим боротьба за фундаментальні групові цінності [15]. Будь-який політик чи автор політичного дискурсу має бути готовим до того, що проти нього будуть використані засоби делегітимізації.

Відтак, ефективність будь-якої промови, у тому числі й наукової, значною мірою залежить від урахування фактора адресата. Саме це є одним із визначальних моментів, коли ми говоримо про політичні промови. Вірна орієнтація адресанта на тип і статус адресата, облік його особливостей і можливостей, вміння передбачити потенційні ризики, пов'язані з цими особливостями, і нівелювати їх, відрізняють ефективну наукову (або науково-популярну, публічну) комунікацію від неефективної. Це однаково важливо як для усного наукового мовлення, так і для письмового.

Різниця може бути в тому, що результат неефективної усної комунікації може бути очевидним посередньо під час самої комунікації або відразу ж після її завершення. Наприклад, якщо лектор під час навчальної лекції не враховує рівень підготовленості аудиторії та розповідає всім відомі,

добре засвоєні або, навпаки, надмірно складні, недоступні для розуміння факти, то ефективність сприйняття матеріалу в обох випадках страждає. У першому випадку слухачі нудьгуватимуть і відволікатимуться на інші справи, у другому – розуміння буде неможливим.

Використання сучасних технологій в освіті та науці покликане в цілому оптимізувати процес навчання та наукову комунікацію, підвищити їх ефективність.

Розважальний елемент у політичних промовах теж може сприяти підвищенню їхньої ефективності, оскільки інформація, подана у розважальній манері, полегшує запам'ятовування. Однак сучасні політики все ж таки вкрай рідко вдаються до подібних прийомів, розраховуючи, що виборець серйозно зацікавлений в отриманні інформації і немає жодної необхідності якимось додатковим чином цьому сприяти. Засвоєнню матеріалу може допомогти облік типів (модальностей) сприйняття інформації та стилів навчання (learning styles). Відповідно до останньої широко поширеної класифікації люди поділяються на:

- аудіалів;
- візуалів;
- кінестетиків;
- дигіталів.

Тож, лінгвістичні дослідження політичних промов нечисленні: вони вивчаються в рамках політичного дискурсу з позицій їх лінгвокультурологічної специфіки, вживаних у них мовних стратегій і тактик, реалізованих комунікативних категорій, взаємодії промовця з аудиторією, особливостей перекладу іншими мовами, як різновид онлайн лекції [17]. Набагато краще політичні промови досліджено в дидактико-методичному плані.

Так, щоб переконати аудиторію стати на свою сторону, прийняти свою позицію, політик може застосовувати зокрема такі прийоми, як емпатичні конструкції, інверсії, а також різноманітні засоби, які скорочують дистанцію

між політиком та аудиторією – щоб викликати довіру аудиторії до доповідача.

Розглянемо емфатичні конструкції. Термін «емфаза» передбачає собою емоційно-експресивне інтонаційне виділення, підкреслення; емоційну виразність, напруженість. Цей засіб надає особливої яскравості та емоційності думки шляхом зміни інтонації. Емфаза властива для емоційно забарвленої мови, як усної, так і письмової, і найчастіше зустрічається у таких стилях художньої літератури, як ораторський і публіцистичний. Емфатичні конструкції сприймаються як експресивно забарвлені в порівнянні з нейтральними конструкціями, проте в той же час їх не слід розцінювати як відхилення від норми або її порушення, оскільки вони є закономірним процесом, який здатний підкреслювати окремі члени речення, так і надавати емоційне забарвлення всьому реченню в цілому [16].

Для створення емфазы прийнято використовувати лексичні, синтаксичні, фонетичні та графічні засоби, такі як підсилювальне «до», зворотний порядок слів та інверсія. В українській мові комунікативний порядок слів – фіксований, а синтаксичний порядок слів – довільний, в англійській же мові спостерігається комунікативний порядок слів – довільний, а синтаксичний порядок слів – фіксований.

Щодо відтворення назв федеральних земель ФРН, то в аналізованих українських перекладах практикують змішані способи (транскодування, переклад складових, використання усталених українських варіантів німецьких назв). Так, приміром, офіційну назву федеральної землі *Freistaat Bayern* перекладають як *Вільна держава Баварія*, тобто першу складову калькують, а другу замінюють усталеним в Україні позначенням цього регіону (за тим самим принципом передають назви *Freistaat Sachsen* – як *Вільна держава Саксонія* та *Freistaat Thüringen* – як *Вільна держава Тюрингія*). А назви міст, які одночасно є федеральними землями ФРН (*Бремен* та *Гамбург*), сьогодні передають за допомогою калькування описової частини офіційної назви і транскодування власної, а саме: *Freie Hansestadt*

Bremen – як *Вільне ганзейське місто Бремен*, а *Freie und Hansestadt Hamburg* – як *Вільне і ганзейське місто Гамбург*. Усталений переклад складових маємо на прикладі *Niedersachsen* – як *Нижня Саксонія* та *Nordrhein-Westfalen* – як *Північний Рейн-Вестфалія*, комбінування перекладу і транскрипції – на прикладі *Sachsen-Anhalt* – як **Саксонія-Ангальт** та *Mecklenburg-Vorpommern* – як *Мекленбург-Передня Померанія*, а транскрибування та/або транслітерацію – на прикладі землі *Baden-Württemberg* – як *Баден-Вюртемберг*, *Berlin* – *Берлін*, *Brandenburg* – *Бранденбург*, *Hessen* – *Гессен* та *Saarland* - *Саар*.

З огляду на непослідовність у використанні транскрипції та транслітерації при відтворенні назв федеральних земель пропонуємо використовувати комбінацію обидвох способів (транскрипцію – для відтворення звуків і транслітерацію – для відтворення подвоєних графем). Це дасть можливість точніше передати відповідні назви, зокрема *Baden-Württemberg* – як *Баден-Вюр**т**темберг*, а *Saarland* – як *Заарланд*. Окрім цього, як і у випадку з населеними пунктами, федеральні землі ФРН мають різні історично сформовані складові назв, які вказують на дещо різний статус у межах федерації. Однак, якщо звернутися до конституції кожної з федеральних земель ФРН, то в них одразу ж у ст. 1 чітко закріплено, що кожна з цих одиниць федерального устрою є *землею Федеративної Республіки Німеччина*. Як приклад, наводимо витяг з конституції Саксонії:

Der Freistaat Sachsen ist ein Land der Bundesrepublik Deutschland. Er ist ein demokratischer, dem Schutz der natürlichen Lebensgrundlagen und der Kultur verpflichteter sozialer Rechtsstaat.

Вільна держава Саксонія є землею Федеративної Республіки Німеччина. Вона є демократичною, зобов'язаною захищати природні основи життя та культуру, соціальною правовою державою.

Тож, з огляду на те, що офіційні назви деяких федеральних земель мають складові *Вільна держава* (нім. *Freistaat Bayern, Sachsen* та *Thüringen*), а деякі міста одночасно є федеральними землями (*Berlin*) і/або *Вільними*

(ганзейськими) містами (нім. *Freie Hansestadt Bremen* та *Hamburg*), то перед кожною без винятку назвою при першому згадуванні у тексті пропонуємо ставити пояснення „федеральна земля” (напр., *федеральна земля Вільне і ганзейське місто Гамбург* або *федеральна земля Вільна держава Саксонія*).

А тепер розглянемо способи відтворення назв органів державної влади ФРН. Більшість таких назв, зокрема тих, які позначають органи рівня федерації, вже мають свої усталені відповідники в українській мові. Так, назва-реалія *Бундестаг* (від нім. *Bundestag*) для українського адресата вже не потребує коментування – завдяки своїй частій вживаності у засобах масової інформації ця транскрибована назва асоціюється з парламентом ФРН. При цьому *Bundestag* (дослів. *Федеральне засідання*) є назвою лише нижньої палати парламенту, а назву верхньої палати (нім. *Bundesrat* – дослів. *Федеральна Рада*) також традиційно перекладають за допомогою транскрипції – як *Бундесрат*. Щодо парламентів окремих федеральних земель, то більшість з них носить назву *Landtag* (досл. *Засідання землі*), яку теж переважно транскрибують як *Ландтаг*. Однак існують й інші назви законодавчих органів, зокрема у федеральній землі *Берлін* – це *Abgeordnetenhaus* (укр. досл. *Будинок депутатів*), а у федеральних землях *Гамбург* та *Бремен* парламенти традиційно називають *Bürgerschaft* (укр. дослів. *об'єднання громадян*). Такі назви не рекомендовано транскрибувати, оскільки ці громіздкі іменники довелося б відмінювати за правилами української мови (напр., у *Бюргершафті м. Бремен*). Суті цих місцевих законодавчих органів не розкрив би і калькований переклад (напр., у *Спілці громадян м. Бремен*). Найоптимальнішим підходом до таких реалій вважаємо описовий коментований переклад (напр., у *парламенті федеральної землі Бремен (німецька назва цього парламенту – Bürgerschaft)*).

Щодо назв органів виконавчої влади ФРН, то поміж них також чимало культуроспецифічних одиниць [14]. Так, Міністерство закордонних справ ФРН традиційно називають не міністерством (нім. *Ministerium*), а *відомством* (нім. *Amt*), а саме – *Auswärtiges Amt* (досл. *Зовнішнє відомство*). Однак за

аналогією до назв усіх інших міністерств ФРН, які містять латинізм *міністерство* (напр., *Bundesministerium der Justiz* – Федеральне міністерство юстиції; *Bundesministerium des Inneren* – Федеральне міністерство внутрішніх справ тощо) цю назву традиційно перекладають як **Федеральне міністерство закордонних справ**. Загалом слово *Amt* (відомство, установа) є складовою назв багатьох інших державних органів ФРН і в українських перекладах відтворюється по-різному: *Bundespräsidialamt* – **Відомство/Служба** Федерального президента; *Bundeskanzleramt* – **Відомство/Служба** Федерального канцлера; *Bundeskartellamt* – Федеральний антимонопольний **комітет**; *Bundeskriminalamt* – Федеральне **управління** кримінальної поліції; *Bundesverwaltungsamt* – **Відомство** федерального управління тощо. Назви зі словом *Amt* поширені і на рівні окремих федеральних земель (напр., *Ordnungsamt* – **служба** забезпечення громадського порядку (муніципальна поліція); *Standesamt* – **орган** реєстрації актів громадянського стану; *Bayerisches Landesamt für Statistik und Datenverarbeitung* – **Управління** статистики та обробки даних федеральної землі Баварія тощо).

Як бачимо, слово *Amt/-amt* у назвах державних органів ФРН українською мовою передають за допомогою гіперонімів (як *відомство* чи *орган*), або адаптуючи до спеціальних назв відносно аналогічних українських держорганів (на кшталт *служба*, *комітет* чи *управління*). У цьому зв'язку звертаємо увагу на те, що прямим відповідником українського терміна *державний орган* у політичній мові ФРН є термін *Behörde*.

Однак у конкретних назвах воно зустрічається рідко і переважно на регіональному рівні (напр., *Behörde für Arbeit, Soziales, Familie und Integration* – **Відомство з питань праці, соціального захисту, сім'ї та інтеграції** федеральної землі Гамбург). Значно частіше конкретні міністерства і відомства позначають терміном *Amt/-amt* (напр., *Landesamt für Gesundheit und Soziales Berlin* – **Міністерство охорони здоров'я та соціального захисту** федеральної землі Берлін; *Landesamt für Gesundheit und Verbraucherschutz* –

Міністерство охорони здоров'я та захисту прав споживачів федеральної землі Заарланд). На рівні федерації міністерства здебільшого позначають терміном *Ministerium/ -ministerium* (напр., *Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend* – Федеральне міністерство у справах сім'ї, літніх людей, жінок і молоді; *Bundesministerium für Gesundheit und soziale Sicherung* – Федеральне міністерство охорони здоров'я та соціального захисту).

У деяких федеральних землях, зокрема у Вільних державах Баварія і Саксонія, традиційно використовують термін *Staatsministerium* – Державне міністерство (напр., *Bayerisches Staatsministerium für Arbeit und Soziaordnung, Familie, Frauen* – Державне міністерство Баварії з питань праці, соціальної політики, сім'ї та жінок; *Sächsisches Staatsministerium für Soziales und Verbraucherschutz*) [17]. Тож, як бачимо, у назвах міністерств та відомств федерального та регіонального рівня немає термінологічної єдності.

Окрім цього, у більшості випадків не збігаються і їхні підвідомчі сфери та повноваження. Так, приміром, як видно з вищенаведених прикладів, питання соціального захисту та захист справ споживачів у різних федеральних землях перебувають у компетенції різних міністерств.

Багатовимірність дискурсу в сфері політичної комунікації проявляється в можливості відмінності його жанрового простору за деякими параметрами: ступінь прототипізації, подієва локалізація, соціокультурна специфіка, суб'єктно-адресні відносини і рівень інституційності [30]. Широке розуміння політичного дискурсу, яке включає особистісно-орієнтовану і статусно-орієнтовану комунікацію, дозволяє розділяти жанри політичного дискурсу за віссю інституційності, при розташуванні їх послідовно від максимально інституційних до максимально неформальних. Стратифікація за суб'єктами політичної комунікації вимагає «розмежування неінституційних та інституційних різновидів спілкування» [31].

Висновки до розділу 1

Лінгвопрагматика є розділом мовознавства, що вивчає комунікативні стратегії та поведінкові чинники, які впливають на їхнє використання. Комунікативна стратегія – це комплекс мовних дій, які спрямовані на досягнення певних цілей, пов'язані з людською діяльністю, оскільки взаємопов'язані з мотивами, що управляють мовними особливостями поведінки, і з потребами та бажаннями особистості.

Для визначення комунікативної стратегії необхідно виявити основну макроструктуру сенсу, проаналізувавши мовні засоби та методи певних типів текстів. Спочатку така макроструктура має бути спроектована концептуальним баченням автора для отримання найкращого результату у поставленій меті. Дискурсивна стратегія виявляється у тактиках як сукупність комунікативних дій, які виконують певні функції і служать реалізації обраної комунікативної стратегії на певному етапі комунікативної події.

Політичний дискурс є складним мовленнєвим утворенням, яке через свою багатоаспектність, досі не має повної наукової рефлексії в літературі. Наразі не вироблене єдине загальноприйняте визначення зазначеного поняття. У лінгвістичній літературі спостерігається вузьке («дискурс політиків») і широке («мова суспільної сфери») розуміння цього феномена. Різноманітність підходів до вивчення політичного дискурсу пов'язана зі збільшенням ролі засобів масової інформації, розвитком нових комунікаційних технологій, розширенням процесів глобалізації, процесом комерціалізації політичної комунікації.

Публічна політична промова є офіційним виступом політика-оратора (переважно реалізованим у монологічній формі), адресованого безпосередньо присутній під час цього виступу достатньо великій та організованій аудиторії. Сукупність провідних облігаторних ознак політичної промови представлена, зокрема, наявністю в доповідача задуму, структурно-

композиційної та змістовної завершеності, цілеспрямованості й настанови на впливовість стосовно адресатів.

Відповідальність стосовно того, яким чином буде написано й оформлено політичну публічну промову, покладається на спеціально навчену людину – спічрайтера. Однак його відповідальність одразу ж переходить політикові, що виголошує зазначену промову, щойно він почне презентувати її перед аудиторією, адже політичні висловлювання містять рівність із політичними діями.

Суттєвою ознакою політичних промов також є те, наскільки їхній текст є доступним для розуміння аудиторією. Зазначений чинник є важливим з огляду на спрямування продукту політичного спілкування до широких суспільних мас, відтак, його має зрозуміти будь-хто із реципієнтів, співвідносних із певною лінгвокультурною спільнотою. Окрім того, в окремих політичних текстах можна констатувати наявність прихованих інформативних та впливових елементів, що можуть бути декодовані лише профільними фахівцями. Такий підхід дозволяє стверджувати, поміж іншим, що політична публічна промова є явищем езотеричним.

РОЗДІЛ 2. ПРАГМАЛІНГВІСТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Прагмалінгвістичні перекладацькі рецепції в перекладі німецькомовного політичного дискурсу українською мовою

Усього в роботі було проаналізовано 100 прикладів політичного дискурсу, взятих із промов чинного канцлера Німеччини Олафа Шольца та їх перекладні відповідники.

Термін «прагматика» трактується вченими-дослідниками як співвідношення лінгвістичних та екстралінгвістичних показників у рамках визначеного типу комунікативних ситуацій. Він вивчається в сучасній лінгвістичній літературі з позиції умов комунікативного використання мови взагалі. Об'єктом прагматики деякі лінгвісти визначають комунікативну дію.

Прагматику розглядають як науку, яка визначає відношення впливу комуніканта (того, хто виступає ініціатором цього спілкування) на адресата (того, на кого спрямовано це спілкування). Прагматика, з одного боку, – це набір лінгвістичних ознак, властивостей і якостей тексту: сукупність мовних засобів, зв'язність, цільність, закінченість, виділеність із ряду текстів, комунікативність, експресивність тощо. З іншого боку, це сукупність екстралінгвістичних його характеристик: зміст тексту, наміри автора, тобто мотиви та мета створення тексту, особистісні властивості автора, характер адресування тощо.

Остання теорія більш відповідає вимогам з'ясування механізмів, які визначають вибір мовних засобів у різних комунікативних ситуаціях. Цей напрям розглядає прагматику як інтерпретацію мови, враховуючи не лише семантичне значення, але й контекст. Таким чином, проголошується вивчення значення в контексті або стосовно мовної ситуації, а елементи загальної прагматики можуть бути вироблені через соціопрагматику конкретних мов та через прагмалінгвістику.

Базуючись на вказаних вище чинниках, узагальнимо той факт, що прагмалінгвістика вивчає інтенції, цілі, очікування, загальні погляди та зацікавленість комунікантів, різні засоби досягнення мети та умови, при яких вони досягаються. Відповідно до цього положення, лінгвістична прагматика (прагмалінгвістика) вивчає умови використання мови комунікантами в актах мовленнєвого спілкування в процесі комунікації, а також міжкультурної, особливо під час перекладу текстів.

Нині у прагмалінгвістиці склалося декілька фундаментальних напрямів. Один із них – це вчення щодо мовленнєвих актів. Поняття мовленнєвого акту визначається як елементарна одиниця мовленнєвого спілкування, акт вимови мовцем деякого висловлювання, побудованого за правилами визначеної мови, який має деякий пропозиціональний зміст та ілокутивну силу, зорієнтовану на адресата.

У сучасному лінгвістичному сенсі поняття мовленнєвого акту – це не лише власно усне, але й письмове спілкування, судження, яке призначене для того або іншого впливу на адресата мовленнєвого акту. Мовленнєвий акт відповідно до сучасного уявлення складається з локутивного (який зображує процес зародження висловлювання адресантом), ілокутивного (відбиває ціль, комунікативну настанову адресанта) та перлокутивного (представляє процес сприйняття висловлювання адресатом).

Пропозиціональний акт відбиває відношення між висловлюванням та екстралінгвістичними факторами, тоді як ілокутивний акт представляє вираження міжособистих відносин. Він показує, який комунікативний намір адресата під час вираження пропозиціонального змісту, тобто що саме хоче досягти адресант цим висловлюванням. Щодо перлокутивного акту, то він являє собою результат мовленнєвого впливу та здійснюється завдяки локутивному та перлокутивному актам.

Перлокуція – це те, заради чого ведеться мовленнєве спілкування. Якби перлокутивний ефект був відсутній, то спілкування було би позбавлене всякого змісту. Таким чином, прагмалінгвістика вивчає ті засоби, які

дозволяють підвищити ймовірність того, що запланований ефект впливу буде досягнуто.

Прагмалінгвістика перекладу містить у собі такі складові поняття, як прагмалінгвістичне значення, прагмалінгвістична адаптація, прагмалінгвістичне відношення, прагмалінгвістичний потенціал тексту, адресат (рецептор) початкової мови та мови перекладу, в тому числі фонові знання. Всі ці поняття реалізуються під час функціонування мови в комунікативному ланцюгу «адресант – текст – адресат».

Оскільки переклад призначається для іншого адресата, ніж оригінал, виникає необхідність прагматичної адаптації перекладу, що може викликати необхідність додавання або втрати під час перекладу, тобто внесення значних поправок щодо спеціальних знань, психологічна та інша різниці між комунікантами оригінального та перекладного текстів.

Перекладач виступає у ролі тлумача значення змісту тексту мови оригіналу, оскільки він трансформує текст перекладу через прагматичні реконструкції тексту оригіналу. У процесі трансформації значної роль набуває здатність перекладача адекватно інтерпретувати прагмалінгвістичний аспект тексту, тобто функціонування мовних засобів.

Встановлення необхідного прагматичного відношення рецептора перекладу до переданого повідомлення значною мірою залежить від вибору перекладачем мовних засобів під час утворення ним тексту. Вплив на процес та результат перекладацького процесу необхідності видати прагматичний потенціал оригіналу та бажання забезпечити бажаний вплив на рецептора перекладу називається прагматичним аспектом, або прагматикою перекладу. У зв'язку з цим прагмалінгвістичні характеристики перекладу складаються з синтаксичних та лексико-семантичних трансформацій, оскільки завданням перекладу є реалізація за допомогою засобів мови перекладу подібної прагматичної або ілокутивної мети.

На нашу думку, можливість тексту створювати комунікативний ефект, здатність перекладача передавати прагматичне відношення до повідомленої

інформації за допомогою функціонування мовних засобів перекладу називається прагматичним потенціалом тексту. Механізми, які визначають мовні засоби, зумовлені соціальними, віковими та професійними критеріями цільового адресата.

З погляду прагмалінгвістики перекладач забезпечує необхідне розуміння тексту перекладу, обираючи необхідні засоби для вираження категорії адресації як засобу привертання уваги адресата до тексту. Вплив тексту оригіналу відрізняється від впливу первинного тексту.

Почнімо аналіз із розгляду закономірностей використання перекладацьких трансформацій при відтворенні німецькомовного політичного тексту українською мовою. Розглянемо закономірності реалізації трансформацій при перекладі на конкретних прикладах:

Meine erste Bundeswehrtagung vor gut einem Jahr fand im Zeichen der Rückkehr des Imperialismus nach Europa statt [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного фрагмента:

Моя перша конференція Бундесверу відбулася рік тому як відповідь на повернення імперіалізму в Європу (тут і далі – переклад наш).

У цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *im Zeichen der Rückkehr des Imperialismus nach Europa* було перекладено таким чином: *як відповідь на повернення імперіалізму в Європу*. Додавання фрагменту *як відповідь* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті сполучення з використанням уточнення *як відповідь*, яке покликане підкреслити деталі проведення конференції Бундесверу, інформація про яку пропонується реципієнтові.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Damals wie heute gilt es, die richtigen Konsequenzen für unser Handeln aus Russlands Eroberungskrieg zu ziehen [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Тоді, як і зараз, важливо зробити правильні висновки щодо наших дій стосовно протистояння загарбницькій війні Росії.

У цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *für unser Handeln aus Russlands Eroberungskrieg zu ziehen* було перекладено таким чином: *щодо наших дій стосовно протистояння загарбницькій війні Росії*. Додавання фрагменту *стосовно протистояння* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті сполучення з використанням уточнення *стосовно протистояння*, яке покликане підкреслити, що Німеччина та її уряд планують не просто виконувати певні дії, а всерйоз протистояти російській військовій загрозі.

Також у наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті фрагмент *aus Russlands Eroberungskrieg* із середини речення виноситься насамкінець речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *протистояння загарбницькій війні Росії*. Так само відбувається і з компонентом *die richtigen Konsequenzen*, який із самого початку підрядного речення зміщується до його середини, внаслідок чого маємо варіант перекладу: *важливо зробити правильні висновки*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Nämlich, diesen Angriff auf die elementaren Regeln des Völkerrechts mit Entschiedenheit, Klarheit und mit Stärke zu beantworten [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

A same, слід відповідати на цей напад на базові норми міжнародного права з рішучістю, чіткістю та силою.

У фрагменті *diesen Angriff* іменник *Angriff* було перекладено за допомогою українського відповідника *напад*, внаслідок чого маємо такий варіант: *цей напад*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінального іменника *Angriff* в українській мові є лексема *наступ*. Проте послугування подібною лексемою видається нам не зовсім доречним контекстуально, оскільки, говорячи про наступ, на наш погляд, відбувається занадто значуще зміщення семантичного значення до певної ідеалізації порядку наступальних дій. Шольц же у своїй промові говорить про загрози для Європи й Німеччини з боку Росії внаслідок воєнного вторгнення РФ до України, відтак, доречніше, на наш погляд, позначити назване німецьким канцлером явище як *напад*, оскільки ця лексема наділена однозначно негативним значенням і позначає брутальний, побудований виключно на бажанні завдати шкоду акт проти людини або держави. Окрім того, *напад* також містить асоціації з кримінальним дискурсом, що підкреслює доречність послугування цією лексемою в контексті сприйняття нападу РФ як акту державного тероризму.

У фрагменті *die elementaren Regeln* прикметник *elementaren* було перекладено за допомогою українського відповідника *базові*, внаслідок чого маємо такий варіант: *базові норми*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінального прикметника *elementaren* в українській мові є лексема *елементарні*. Проте послугування подібною лексемою видається нам не зовсім доречним контекстуально, оскільки, говорячи про норми міжнародного права, слід зауважити, що їх складно назвати елементарними, адже за ними живе вся цивілізована світова спільнота. Шольц висловлює занепокоєння стосовно зневажання Росією норм міжнародного права, які є *базовими*, оскільки саме

на їхній основі побудовано всю світову правову архітектуру. Відтак, на наш погляд, саме прикметник *базові* стане доречним відповідником при перекладі зазначеного словосполучення з оригінального тексту політичної промови німецького канцлера.

У цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *diesen Angriff <...> zu beantworten* було перекладено таким чином: *слід відповісти на цей напад*. Додавання слова *слід* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті слова *слід*, яке покликане підкреслити, Олаф Шольц у своїй промові не просто окреслює виклики, перед якими постала Німеччина наразі, а безпосередньо вказує на необхідні кроки, які має зробити німецький уряд та суспільство, аби ці виклики подолати, знайшовши на кожен із них гідну відповідь.

Також у наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті фрагмент *mit Entschiedenheit, Klarheit und mit Stärke* із середини речення виноситься насамкінець речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *з рішучістю, чіткістю та силою*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Das haben wir getan und das tun wir – unverbrüchlich an der Seite der Ukraine, klar in der Solidarität mit unseren Alliierten, und unmissverständlich in der Entschlossenheit, unsere Bundeswehr durch Bereitstellung nie dagewesener Finanzmittel für ihre so wichtige Aufgabe gut auszustatten [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Це те, що ми робили, і це те, що ми робимо – непохитно на боці України, чітко демонструючи нашу солідарність із нашими союзниками. Я

рішуче налаштований добре озброїти наш Бундесвер для виконання такого важливого завдання, надаючи безпрецедентні фінансові ресурси.

При перекладі речення з оригінального німецькомовного тексту було здійснено граматичну заміну на синтаксичному рівні, а саме зміну структурного типу речення. Йдеться про членування складного речення, виголошеного Олафом Шольцем в оригіналі, на прості речення в перекладному варіанті. Використання цього різновиду лексико-граматичної трансформації дозволяє перекладачеві зробити синтаксис оригінальної промови простішим для сприйняття українським реципієнтом.

У цьому реченні також маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *und unmissverständlich in der Entschlossenheit*, при перекладі було здійснено опущення компонента *unmissverständlich*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *Я рішуче налаштований*.

У фрагменті *unverbrüchlich an der Seite der Ukraine* лексему *unverbrüchlich* було перекладено за допомогою українського відповідника *непохитно*, внаслідок чого маємо такий варіант: *непохитно на боці України*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним, завдяки чому читач може визначити, що йдеться саме про те, що Німеччина абсолютно підтримує Україну в її протистоянні російській збройній агресії, і ця підтримка буде стабільно незмінною, не залежачи від зовнішніх чинників.

Також у наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті фрагмент *durch Bereitstellung nie dagewesener Finanzmittel* із середини речення виноситься насамкінець речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *надаючи безпрецедентні фінансові ресурси*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Das alle wäre nicht möglich gewesen ohne Ihren unermüdlichen Einsatz, ohne den Einsatz Ihrer Kameradinnen und Kameraden [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Нічого з цього не було б можливо без ваших невтомних зусиль, без відданості ваших колег.

В наведеному випадку йдеться про генералізацію початкового значення. Так, лексеми *Ihrer Kameradinnen und Kameraden* при дослівному перекладі з німецької мови має в українській мові значення «колежанок і колег». Відтак, у оригінальному німецькомовному тексті реалізується гендерна стратегія, покликана зауважити, що Олаф Шольц звертається не лише до чоловіків, які служать у Бундесвері, але й насамперед до жінок, які несуть службу в німецькій армії. Проте, на думку перекладача, весь цей перелік може бути узагальнений таким чином: *ваших колег*. Відтак, перекладачем було обрано узагальнений і нейтральний за стильовим забарвленням варіант.

Так само лексему *Kameraden* було перекладено за допомогою українського відповідника *колеги*, внаслідок чого маємо такий варіант: *ваших колег*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним, завдяки чому читач може визначити, що йдеться не про побратимів та посестер, які з'явилися б у тексті перекладу за умови послугування його дослівністю, а саме про колег за Бундесвером, що підкреслює сутність німецької армії як контрактної, де співіснують як безпосередньо військові, так і громадянські фахи.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Dafür sage ich Ihnen heute: Vielen Dank! [77]

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Тому я кажу: велике вам спасибі!

У цьому реченні маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *Dafür sage ich Ihnen heute*, при перекладі було здійснено опущення компонентів *Ihnen* та *heute*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *Тому я кажу*.

Також у цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *Vielen Dank!* було перекладено таким чином: *велике вам спасибі!*. Додавання слова *вам* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті слова *вам*, яке покликане підкреслити, що Олаф Шольц у своїй промові не просто абстрактно комусь дякує, а його подяка адресована саме співробітникам та військовикам Бундесверу, які гідно несуть свою службу.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Die weltpolitische Lage bestärkt uns darin, wie wichtig und notwendig dieser Kurswechsel ist [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Глобальна політична ситуація зміцнює нашу віру в те, наскільки важливою та необхідною є ця зміна курсу.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті фрагмент *dieser Kurswechsel* із середини речення виноситься насамкінець речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *ця зміна курсу*. Дієслово ж *ist* втрачає свою постпозицію після підмета, зсуваючись на позицію перед ним: *є ця зміна курсу*.

У фрагменті *bestärkt uns darin* лексему *bestärkt* було перекладено за допомогою українського відповідника *зміцнює*, внаслідок чого маємо такий

варіант: *зміцнює нашу віру*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним, завдяки чому читач може визначити, що йдеться саме про те, що німецький канцлер висловлює непохитну віру в доречність нового зовнішньополітичного курсу своєї країни.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Wir alle sind erschüttert über den grausamen Terror der Hamas und ihrer Unterstützer gegen Israel [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Ми всі шоковані жорстоким терором ХАМАСу та його посіпак проти Ізраїлю.

У фрагменті *Wir alle sind erschüttert* лексему *erschüttert* було перекладено за допомогою українського відповідника *шоковані*, внаслідок чого маємо такий варіант: *Ми всі шоковані*. У випадку ж уживання дослівного перекладу цей фрагмент мав би такий вигляд: *Ми всі вражені*. Проте, на наш погляд, лексема *вражені* не здатна вповні передати сутність емоції, про яку говорить Олаф Шольц, адже враження можуть бути як позитивними, так і негативними, а от тероризм, що постає каталізатором виникнення вражень канцлера, є однозначно негативним явищем, відтак викликає достатньо болісні враження відторгнення, несприйняття, шоку. Отже, в наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним, завдяки чому читач може визначити, що йдеться саме про те, що німецький канцлер був шокований терористичною діяльністю організації ХАМАС.

У фрагменті *Terror der Hamas und ihrer Unterstützer gegen Israel* звернімо увагу на переклад лексеми *Unterstützer*. Загалом ця лексема є відносно нейтральною, проте в контексті аналізованої промови Олафа Шольца є очевидним її негативне забарвлення, яке, втім, не виражене лексично, тому за умови дослідного перекладу можна припустити, що

йдеться про *прихильників* або *союзників* терористичної організації ХАМАС. Як бачимо, обидва ймовірні варіанти еквівалентного словникового перекладу постають у контексті промови німецького канцлера відчутно недоречними стосовно ситуації, адже прихильники можуть бути, наприклад, у музичного гурту, а союзники – в якоїсь поважної політичної організації чи країни, проте не в терористичної боївки, яка вбиває цивільних громадян і шокує власними злочинами весь світ. Тому, на наш погляд, цілком доречним у цьому випадку буде вживання контекстуального варіанту перекладу *посіпаки* замість словникового *прихильники/союзники*. Лексема *посіпаки* є результатом використання модуляції при перекладі, покликаної уточнити для реципієнтів промови Олафа Шольца справжню глибоко негативну сутність актуалізованого ним явища.

2.2. Особливості використання ресурсів еквівалентності у перекладі німецькомовного політичного дискурсу українською мовою

Культурно маркованою лексикою називають слова, які мають екстралінгвістичну основу і тому є джерелом соціокультурної інформації про країну [50, с.15]. Синонімами є такі терміни: лексичні одиниці з культурним компонентом, слова-реалії, національно забарвлені лексичні одиниці, екзотична лексика, екзотизми, безеквівалентна лексика, культурно-специфічні лексичні одиниці, культурно-конотативна лексика, національно маркована лексика, етнокультурна лексика тощо.

Окремо варто розглянути безеквівалентну лексику. Ці лексичні одиниці не мають стійких смислових відповідників в мові перекладу. Така лексика вимагає від перекладача не лише мовних, а й екстралінгвістичних знань, а саме фонових знань культури мови-оригіналу.

Безеквівалентна лексика має вузьке і широке потрактування.

Безеквівалентна лексика у вузькому сенсі – це етнореалії, назви специфічних культурних знаків, поняття про які невідоме носіям другої мови, що вимагає його пояснення, а не підбору відповідника.

Безеквівалентна лексика у широкому сенсі охоплює більше коло слів.

Частково покривають коло реалій, але, водночас, виходять за межі безеквівалентної лексики терміни, вигуки, звуконаслідування, екзотизми, абрєвіатури, звертання, відхилення від літературної норми; з реаліями стикаються власні імена і фразеологізми (і ті, і інші – з безліччю застережень); більшість згаданих лексем і виразів (виняток становлять, головним чином, терміни) мають і конотативні значення різного роду і різного ступеню, що дозволяє відносити їх до конотативних слів».

До видів безеквівалентної лексики належать:

- слова-реалії, що виникають через відсутність в культурно-історичному досвіді носіїв мови перекладу предмета або явища;
- тимчасово безеквівалентні терміни, що з'являються внаслідок нерівномірного поширення досягнень наук і техніки, соціальних нововведень;
- випадкові безеквівалентні терміни, де мотивація появи є невідомою і скоріше за все залежить від різниці у світосприйнятті, наприклад: *der Anorak*, *der Beifahrer*, *der Nachmittag* та ін.;
- структурні екзотизми, що виникають через неможливість структурувати засобами мови перекладу аналогічну компактну номінацію для предмета або явища.

Безеквівалентна лексика передається за допомогою низки засобів: транслітерація та транскрипція, калькування, описовий переклад.

У наведеному прикладі ілюстровано використання транскрипції при відтворенні безеквівалентної лексеми *Bundeswehr*:

*Und unmissverständlich in der Entschlossenheit, unsere **Bundeswehr** durch Bereitstellung nie dagewesener Finanzmittel für ihre so wichtige Aufgabe gut auszustatten.*

*Я рішуче налаштований добре озброїти наш **Бундесвер** для виконання такого важливого завдання, надаючи безпрецедентні фінансові ресурси.*

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Gemeinsam mit den Vereinigten Staaten und unseren europäischen Verbündeten und Partnern in der Region setzen wir diplomatisch alles daran, dass daraus kein Flächenbrand wird [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Разом зі Сполученими Штатами та нашими європейськими союзниками в регіоні ми робимо все дипломатичним шляхом, щоб гарантувати, що ця пожежа не пошириться далі.

У цьому реченні маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *mit den Vereinigten Staaten und unseren europäischen Verbündeten und Partnern*, при перекладі було здійснено опущення компоненту *Partnern*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *Разом зі Сполученими Штатами та нашими європейськими союзниками*.

У цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *setzen wir diplomatisch alles daran, dass daraus kein Flächenbrand wird* було перекладено таким чином: *ми робимо все дипломатичним шляхом, щоб гарантувати, що ця пожежа не пошириться далі*. Додавання фрагментів *щоб гарантувати та далі* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті сполучення з використанням уточнення *щоб гарантувати і далі*, яке покликане підкреслити серйозність намірів Олафа Шольца докласти всіх зусиль, аби уникнути можливості подальшого поширення терористичних воєн Європою та світом.

У фрагменті *dass daraus kein Flächenbrand wird* сполучення *daraus* <...> *wird* було перекладено за допомогою українського відповідника *(не) пошириться*, внаслідок чого маємо такий варіант: *ця пожежа не пошириться далі*. У випадку уживання дослівного перекладу цей фрагмент мав би такий вигляд: *ця пожежа не виникне*. Проте, на наш погляд, лексема *(не) виникне* не здатна вповні передати сутність інформації, яку озвучує німецький канцлер, адже, емоційно порівнюючи терористичну війну ХАМАСу проти Ізраїлю із пожежею та очевидно включаючи її до шерегу інших воєн сучасності, серед яких є й війна в Україні, політик уже констатує, що згадана ним пожежа виникла, відтак, говорити в дослівному перекладі про те, що Шольц прагне уникнути її виникнення, є безглуздом. Більш доречним, як ми вважаємо, буде використання модуляції при перекладі з уживанням лексеми *(не) пошириться*, адже згадана Шольцем пожежа війни вже, якщо послуговуватися й надалі метафорами, розгорілася, відтак, цілком логічно намагатися зробити все від себе залежне, аби уникнути її поширення, замінивши словниковий еквівалент контекстуальним.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Місце Німеччини на боці Ізраїлю [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Deutschlands Platz ist dabei an der Seite Israels.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті лексема *Platz* із середини речення виноситься на його початок, а лексема *Deutschlands*, навпаки, зміщується із початкової позиції ближче до середини речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *Місце Німеччини*. Такі переміщення в межах речення зумовлені різним порядком слів у порівнюваних мовах.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

So bitter es ist: Wir leben in der Welt nicht in Friedenszeiten [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Як би це не було гірко визнавати, але ми живемо не в мирні часи.

Розглянемо першу частину речення, залученого до аналізу: *So bitter es ist*. За умови послугування дослівним перекладом його можна було б відтворити українською мовою таким чином: *Це так гірко*. Натомість, у цьому випадку ми використали можливості такого різновиду лексико-граматичних трансформацій, як антонімічний переклад, замінивши позитивну граматичну форму висловлювання на негативну, таким чином змінивши стверджувальну тональність оригінального тексту на заперечну: *Як би це не було гірко визнавати*. Подібний підхід дозволив максимально адекватно передати зміст обраного фрагменту, адже в оригінальному тексті він постає першою частиною антитези, відтак, доречним було посилення семантики протиставлення.

У цьому прикладі при перекладі також було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *So bitter es ist* було перекладено таким чином: *Як би це не було гірко визнавати*. Додавання лексеми *визнавати* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті сполучення з використанням уточнення *визнавати*, яке покликане засвідчити визнання Олафом Шольцем усієї серйозності поточної безпекової ситуації у світі.

У цьому реченні також маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *Wir leben in der Welt nicht in Friedenszeiten*, при перекладі було здійснено опущення компоненту *der Welt*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *ми живемо не в мирні часи*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Unsere Friedensordnung ist in Gefahr [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Мир під загрозою.

У фрагменті *Unsere Friedensordnung* лексема *Friedensordnung* була перекладена за допомогою українського відповідника *мир*, внаслідок чого маємо такий варіант: *мир під загрозою*. У випадку уживання дослівного перекладу цей фрагмент мав би такий вигляд: *порядок миру під загрозою*. Проте, на наш погляд, сполучення *порядок миру* є достатньо кострубатим із точки зору стилістики української мови, а лексема *мир*, своєю чергою, постає набагато більш всеохопною й багатоаспектною – адже очевидно, що Олафові Шольцу в наведеному прикладі йдеться не про мир виключно в Німеччині, а про мир у всьому світі, від якого залежить, зокрема, й мир та безпека країни, очолюваної німецьким політиком. Відтак, використання в цьому випадку можливостей модуляції, а саме заміни словникового еквіваленту контекстуальним, постає, на наш погляд, цілком доречним.

Інший приклад послугування модуляцією спостерігаємо у перекладі фрагменту *ist in Gefahr*. Дослівний переклад лексеми *Gefahr* українською мовою – це *небезпека*. Проте, на наш погляд, у промові Олафа Шольца йдеться все-таки не про небезпеку, що є занадто загальним феноменом, який може зустрітися в різних сферах життєдіяльності, а саме про *загрозу* миру й демократії, яку несуть терористичні рухи й агресивні тоталітарні держави. Відтак, пропонуємо такий варіант перекладу за допомогою заміни словникового еквіваленту контекстуальним: *під загрозою*.

У цьому реченні також маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *Unsere Friedensordnung* при перекладі було здійснено опущення компоненту *Unsere*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена до єдиного слова *мир*.

Сьогодні розрізняють як загальні, так і власні назви-реалії політичного життя Німеччини (напр., *Bundeswehr* – укр. *Бундесвер*, назва збройних сил

ФРН). Окремо розглядають терміни-реалії (напр., *Mahnbescheid* – наказ (судового органу ФРН) про виконання простроченого зобов'язання), вирази-реалії та стійкі звороти, що містять слова-реалії (*j-n für vogelfrei erklären* – оголосити когось поза законом), і навіть цілі тексти-реалії (напр., присяги у суді).

Як відомо, основними труднощами при передачі таких мовних одиниць іноземною мовою є те, що у мові перекладу немає відповідників (еквівалентів чи аналогів), що зумовлено відсутністю у носіїв цієї мови позначеного реалією об'єкта (референта), а також те, що повсякчас виникає необхідність передати не лише денотативне значення реалії, але й її національний та історичний колорит (конотацію). Щодо того, що в іноземному праві переважно немає повних відповідників (еквівалентів чи аналогів) національної системи права, то це зумовлюється тим, що йдеться про різні історично сформовані національні правові культури, через що відповідні правові поняття, інститути та інституції можуть мати лише часткові (концептуально подібні, але не ідентичні) аналоги в інших правових системах [12].

А стосовно національного та історичного колориту реалій, то він може проявлятися передусім у науково-популярній політичній літературі. Тут при передачі експресивно-стилістичних характеристик реалій (зادля відтворення відповідного комунікативного ефекту) перекладач повинен використовувати різні образні засоби мови перекладу або ж відповідну позаконтекстуальну інформацію коментувати у своїх примітках.

Обмежимося розглядом способів відтворення українською мовою офіційних суспільно-політичних та політичних назв-реалій політичної системи та державоустрою ФРН, які зустрічаються у нормативних політичних текстах, оскільки в Україні досі не вироблено уніфікованих підходів та правил їх відтворення. При цьому, поза рамки цієї теми виносимо назви актів законодавства й адміністративних актів ФРН, а також різноманітні політичні скорочення, які, хоча й відносимо до назв-реалій

політичної системи ФРН, однак розглядаємо в окремих розділах з огляду на жанрово-стилістичні та прагматичні аспекти політичного перекладу. Особливу увагу приділятимемо способам політичного перекладу позначень тих культуроспецифічних правових інститутів та інституцій, які не мають аналогів в українській системі права та державоустрою, або тих, назви яких досі перекладали без врахування їхньої культурної специфічності (застосовуючи адаптацію). Зокрема, це стосується:

1) адміністративно-територіальних одиниць федерального устрою ФРН (напр., *Gemeindegund, Hansestadt, Bundesland* тощо) та федеральних земель (напр., *Freie Hansestadt Bremen, Freistaat Sachsen* тощо);

2) органів законодавчої та виконавчої влади на рівні федерації (напр., *Verfassungsdienst, Auswärtiges Amt* тощо) та окремих федеральних земель (напр., *Abgeordnetenhaus, Bürgerschaft, Ordnungsamt* тощо);

3) органів судочинства ФРН (напр., *Bundesgerichtshof, Landesgericht, Landgericht* тощо);

4) державних посад, титулів та звань (напр., *Bundesminister für besondere Aufgaben, Bürgermeister, Gemeinderat* тощо);

5) назв деяких культуроспецифічних політичних професій та статусів (напр., *Referendar, Urkundenbeamter, Mandant* тощо);

6) культуроспецифічних звернень у сфері судочинства (напр., *Euer Ehren* або *Hohes Gericht*) та адміністративного провадження, у т.ч. із врахуванням гендерних особливостей (напр., *Herr Landeshauptmann* або *Frau Landeshauptfrau* тощо).

Розпочнемо з труднощів передавання українською мовою адміністративно-територіальних одиниць ФРН. У зіставленні з вітчизняною системою державного управління головна відмінність німецької системи полягає в тому, що остання характеризується значною децентралізацією, оскільки базується на багатовікових традиціях *місцевого самоврядування* (нім. *kommunale Selbstverwaltung*). Тому німецьке слово *Gemeinde* (укр. *громада*) є не лише історичним позначенням перших форм місцевого

самоврядування, але й досі залишається офіційним терміном високого стилю, який позначає адміністративно-територіальні одиниці усіх рівнів (*Dorfgemeinde* – сільська громада, *Stadtgemeinde* – міська громада, напр., *Gemeinde Berlin* – громадяни Берліна, берлінці) [17]. Цей термін закріплений у конституції ФРН, зокрема у ст. 28, п. 2, реч. 1 ОЗ ФРН:

Den Gemeinden muss das Recht gewährleistet sein, alle Angelegenheiten der örtlichen Gemeinschaft im Rahmen der Gesetze in eigener Verantwortung zu regeln.

Громадам повинно бути гарантоване право вирішувати усі питання місцевої спільноти в рамках законів під власну відповідальність [19].

Як бачимо, політичний термін *Gemeinde* переклали за допомогою вужчого за значенням еквівалента *громада*. В українській мовній спільноті це слово позначає аналогічне історичне явище, однак на сучасному етапі воно не виступає офіційним політичним терміном, а лише використовується як риторичний засіб, зокрема у різноманітних промовах для позначення політичних, релігійних чи інших спільнот.

Синонімом терміна *Gemeinde* у політичній мові ФРН виступає слово французького походження *Kommune*, який у спеціальній літературі перекладають за допомогою кальки *комуна* (*Selbstverwaltungsrecht der Kommunen* – право комун на самоврядування) [32]. В українській мовній спільноті термін *комуна* вважається історизмом часів Французької революції, й лише похідний прикметник *комунальний* виступає як складова деяких усталених вузько-спеціальних термінів місцевого самоврядування, що стосуються передусім житлово-комунальної сфери (напр., *комунальні підприємства, комунальні платежі* тощо).

У політичній мові ФРН прикметник *kommunal* поширюється на значно більшу сферу і стосується одиниць місцевого самоврядування загалом та їхньої діяльності (напр., *kommunale Zusammenarbeit* – співпраця комун; *kommunales Personal* – персонал комун). У цьому зв'язку термін *kommunale Körperschaften* слід перекладати не як *комунальні органи* [21], а як *одиниці*

місцевого (так званого комунального) самоврядування ФРН, до яких, зокрема, належать *громади (комуни)* різних рівнів підпорядкування (***Gemeinde, Kreis*** або ***Landkreis, Bezirk, Stadt, Kreisstadt, kreisfreie Stadt, Stadtstaat***). Через перелічені назви-реалії виникають проблеми у німецько-українському політичному перекладі, оскільки у різних федеральних землях *громади* різної величини та рівня підпорядкування позначають різними термінами, які переважно склалися історично. Вони не завжди експліцитно відображають місце відповідної громади у загальній ієрархії місцевого та державного управління ФРН. Так, територіально-адміністративні одиниці з кількістю населення від 2 000 до 10 000 мешканців у різних федеральних землях можуть позначати терміном ***Gemeinde, Samtgemeinde, Gemeindebund, Stadt*** тощо. Якщо орієнтуватися на українські традиції адміністративно-територіального поділу, то важко розрізнити, а отже, і правильно відтворити у перекладі суть інформації – йдеться про *село, селище* чи *місто*? Та й самі історичні назви цих громад часто містять слова *Dorf (село), Flecken (село, селище, хутір), Stadt (місто), Markt (ринок)*, які з точки зору їхнього сучасного статусу можуть бути громадою як сільського, так і міського типу. Так, населений пункт *Stadt Hagen* є містом (укр. м. *Штадт Гаген*), а, приміром, поширений у Німеччині топонім *Oldendorf* може бути як містом (зокрема м. *Ольдендорф округу Гамельн-Пирмонт федеральної землі Нижня Саксонія*), так і район міста (*р-н Ольдендорф м. Галле*) або село (с. *Ольдендорф округу Штайнбург федеральної землі Шлезвіт-Гольштайн*). Парадоксальною є власна назва населеного пункту, у якій обидва слова *Stadt (місто)* і *Dorf (село)* об'єдналися в одному слові – ***Stadtoldendorf*** (укр. м. *Штадтольдендорф*). Подібну ситуацію маємо і на прикладі інших поширених топонімів (напр., *Neustadt, Neumarkt*), які у різних регіонах позначають різні за політичним статусом громади. Загалом у політичній мові ФРН терміни *село (Dorf)* чи *селище (Flecken)* не використовують, замість них користуються гіперонімами *Gemeinde (громада), Ort* або *Ortschaft (місцевість)*. По-різному позначають і громади міського типу (зокрема ***Stadt***

– як місто; *Kreisstadt* – як місто-столицю округу; *kreisfreie Stadt* – як самостійну громаду (що не входить у склад округу) / міський округ; *Stadtstaat* – як місто, яке є федеральною землею тощо). У цьому зв'язку перекладач повинен користуватися офіційними даними про статус відповідного населеного пункту ФРН, які сьогодні розміщені на їхніх офіційних Інтернет-сторінках, та подавати відповідні коментарі (напр., *Ноймаркт ін дер Оберпфальц* (нім. *Neumarkt i.d.OPf.*, столиця округу Оберпфальц у федеральній землі Баварія). А якщо немає можливості отримати дані про статус певного населеного пункту (наприклад невідомо, у якій федеральній землі він знаходиться), то рекомендуємо не позначати відповідну назву як село, селище чи місто, а подавати її у транскодованому й оригінальному вигляді, додатково зазначаючи те, що йдеться про населений пункт (напр., *Ноймаркт* (нім. *Neumarkt, населений пункт*)).

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Aber wir haben bewiesen, dass wir mit den Herausforderungen wachsen [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Але ми довели, що кожен виклик змушує нас зростати.

У цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *dass wir mit den Herausforderungen wachsen* було перекладено таким чином: *кожен виклик змушує нас зростати*. Додавання лексем *кожен і змушує* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті сполучення з використанням уточнень *кожен і змушує*, внаслідок чого український реципієнт може краще зрозуміти, що виклики, які постають перед урядом Олафа Шольца та Німеччиною загалом,

не є одиничними випадками, і кожен із них призводить до необхідності самовдосконалюватися.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Niemand kann heute mehr ernsthaft in Zweifel ziehen, worum wir uns in Deutschland lange herumgedrückt haben, nämlich, dass wir eine schlagkräftige Bundeswehr brauchen [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Сьогодні ніхто не може серйозно сумніватися в тому, про що ми довго не хотіли говорити в Німеччині, а саме в тому, що нам потрібен потужний Бундесвер.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті фрагмент *Niemand kann heute mehr ernsthaft* змінює свій порядок слів: лексема *heute* із середини речення виноситься на його початок, а лексема *niemand*, натомість, втрачає початкову позицію та відсувається до середини речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *Сьогодні ніхто не може серйозно сумніватися.*

Ще один приклад перестановки зустрічаємо при перекладі фрагменту: *worum wir uns in Deutschland lange herumgedrückt haben*. Так, лексема *Deutschland* змінює свою позицію в середині фрагменту речення та виноситься в його кінець, унаслідок чого маємо варіант перекладу: *про що ми довго не хотіли говорити в Німеччині*. Подібна перестановка зумовлена наявністю відмінностей у порядку слів у порівнюваних мовах.

Розглянемо фрагмент речення, залученого до аналізу: *worum wir uns in Deutschland lange herumgedrückt haben*. За умови послугування дослівним перекладом його можна було б відтворити українською мовою таким чином: *про що ми в Німеччині довго уникали говорити*. Натомість, у цьому випадку ми використали можливість такого різновиду лексико-граматичних трансформацій, як антонімічний переклад, замінивши позитивну граматичну форму висловлювання на негативну, таким чином змінивши стверджувальну

тональність оригінального тексту на заперечну: *про що ми довго не хотіли говорити в Німеччині*. Подібний підхід дозволив максимально адекватно передати зміст обраного фрагменту, адже в оригінальному тексті він постає першою частиною антитези, відтак, доречним було посилення семантики протиставлення.

У цьому реченні також маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *Niemand kann heute mehr ernsthaft in Zweifel ziehen* при перекладі було здійснено опущення компоненту *mehr*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *Сьогодні ніхто не може серйозно сумніватися*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Wir brauchen Streitkräfte, die in der Lage sind, unser Land zu schützen, Streitkräfte, die mit Fähigkeiten, Personal und Material bereitstehen, um die Sicherheit des Bündnisgebietes zu verteidigen, und zwar überall dort, wo die Allianz sie benötigt [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Нам потрібні сили, здатні захистити нашу країну, сили, готові володіти навичками, особовим складом і технікою для захисту безпеки території Альянсу, де б вони не були потрібні Альянсу.

Розглянемо фрагмент речення, залученого до аналізу: *wo die Allianz sie benötigt*. За умови послугування дослівним перекладом його можна було б відтворити українською мовою таким чином: *де вони потрібні Альянсу*. Натомість, у цьому випадку ми використали можливості такого різновиду лексико-граматичних трансформацій, як антонімічний переклад, замінивши позитивну граматичну форму висловлювання на негативну, таким чином змінивши стверджувальну тональність оригінального тексту на заперечну: *де б вони не були потрібні Альянсу*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Um das zu erreichen haben wir die Finanzierung der Bundeswehr nachhaltig gesichert [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Щоб досягти цього, ми забезпечили стабільне фінансування Бундесверу.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення, адже в оригінальному тексті лексема *der Bundeswehr* із середини речення виноситься на його кінець, а лексема *gesichert*, натомість, втрачає прикінцеву позицію та відсувається до середини речення. Відтак, маємо в перекладі варіант: *ми забезпечили стабільне фінансування Бундесверу.*

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Das Sondervermögen von 100 Milliarden Euro ist ein erster, wichtiger Schritt [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Спеціальний фонд у 100 мільярдів євро є важливим першим кроком у цьому напрямку.

У фрагменті *Das Sondervermögen von 100 Milliarden Euro* іменник *Sondervermögen* було перекладено за допомогою українського відповідника *спеціальний фонд*, внаслідок чого маємо такий варіант: *Спеціальний фонд у 100 мільярдів євро.* У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінального іменника *Sondervermögen* в українській мові є сполучення *спеціальні активи*. Проте послугування подібною лексемою видається нам не зовсім доречним контекстуально, оскільки в українському суспільно-політичному обігу лексема *фонд* є більш

поширеною, відтак, її використання зробить текст промови Олафа Шольца доступнішим україномовному реципієнтові.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення у фрагменті: *ist ein erster, wichtiger Schritt*, адже в оригінальному тексті лексеми *erster, wichtiger* слідує саме в такому порядку, натомість, в українському перекладі їхній порядок представлення в реченні змінюється, отже, маємо в перекладі варіант: *є важливим першим кроком*.

У цьому прикладі при перекладі також було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *ist ein erster, wichtiger Schritt* було перекладено таким чином: *є важливим першим кроком у цьому напрямку*. Додавання компоненту *у цьому напрямку* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті сполучення з використанням уточнення *у цьому напрямку*, яке покликане конкретизувати наміри Олафа Шольца стосовно фінансового забезпечення Бундесверу, про які йдеться у промові німецького канцлера.

2.3. Закономірності трансформації оригінального змісту в перекладі німецькомовного політичного дискурсу українською мовою

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Damit erreichen wir 2024 das NATO-Ziel von zwei Prozent, erstmals seit mehr als drei Jahrzehnten [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Це означає, що ми досягнемо стандартів НАТО у два відсотки витрат на оборону у 2024 році, вперше за понад три десятиліття.

У фрагменті *Damit erreichen wir 2024 das NATO-Ziel* іменник *das NATO-Ziel* було перекладено за допомогою українського відповідника *стандарту НАТО*, внаслідок чого маємо такий варіант: *Це означає, що ми досягнемо стандартів НАТО*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінального іменника *Ziel* в українській мові є сполучення *мета*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексеми є не зовсім доречним контекстуально, адже НАТО як глобальна структура не може мати лише одну визначену мету власної діяльності, яка була б настільки важливою для Олафа Шольца, що він вирішив наголосити на її досягненні в найближчому майбутньому. Натомість, НАТО як військовий та оборонний блок, має певні *стандарту*, про виконання яких, на нашу думку, й говорить німецький канцлер, адже збільшення витрат на оборону – це аж ніяк не мета німецької економіки, а виконання нею вимоги для країн-членів НАТО. Отже, маємо в перекладі варіант: *Це означає, що ми досягнемо стандартів НАТО*.

У цьому прикладі при перекладі також було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *das NATO-Ziel von zwei Prozent* було перекладено таким чином: *стандартів НАТО у два відсотки витрат на оборону*. Додавання компоненту *витрат на оборону* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті сполучення з використанням уточнення *витрат на оборону*, яке покликане конкретизувати висловлювання Олафа Шольца для українського реципієнта. Так, німецький канцлер виголошує свою промову перед представниками Бундесверу, які не потребують уточнень стосовно того, про які саме два відсотки йдеться, адже вони адаптовані до стандартів НАТО й чітко усвідомлюють, що йдеться про частку національного кошторису, відкладену на оборону. Натомість,

український реципієнт промови німецького канцлера таких уточнень потребує, адже Україна поки не є членом НАТО, і пересічний читач може не орієнтуватися в стандартах Альянсу.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення у фрагменті: *Damit erreichen wir 2024 das NATO-Ziel von zwei Prozent*, адже в оригінальному тексті лексема 2024 вжита в середині першого простого речення, а в перекладному варіанті зазначена лексема винесена на його кінець, отже, маємо в перекладі варіант: *Це означає, що ми досягнемо стандартів НАТО у два відсотки витрат на оборону у 2024 році.*

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Doch es steht völlig außer Frage, dass die Zeitenwende, die Russlands Angriffskrieg bedeutet, ein langfristiges, dauerhaftes Umsteuern erfordert, deshalb habe ich bereits am 27. Februar 2022 im Bundestag angekündigt, dass wir die Verteidigungsausgaben dauerhaft auf zwei Prozent anheben, und diese Zusage gilt [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Але немає жодних сумнівів у тому, що переломний момент, який представляє загарбницька війна Росії, потребує рішучої зміни напрямку. Ось чому я оголосив у Бундестазі 27 лютого 2022 року, що ми назавжди збільшимо витрати на оборону до двох відсотків, і це зобов'язання залишається в силі.

При перекладі речення з оригінального німецькомовного тексту було здійснено граматичну заміну на синтаксичному рівні, а саме зміну структурного типу речення. Йдеться про членування складного речення, виголошеного Олафом Шольцем в оригіналі, на прості речення в перекладному варіанті. Використання цього різновиду лексико-граматичної трансформації дозволяє перекладачеві зробити синтаксис оригінальної промови простішим для сприйняття українським реципієнтом.

У фрагменті *dass wir die Verteidigungsausgaben dauerhaft auf zwei Prozent anheben, und diese Zusage gilt* лексему *dauerhaft* було перекладено за допомогою українського відповідника *назавжди*, внаслідок чого маємо такий варіант: *що ми назавжди збільшимо витрати на оборону до двох відсотків, і це зобов'язання залишається в силі*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінальної лексики *dauerhaft* в українській мові є слово *постійно*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексики є не зовсім доречним контекстуально, адже в промові Олафа Шольца, очевидно, актуалізується не тривалість цього переходу, а його ґрунтовність в умовах глобальних світових викликів безпековій архітектурі, одним із гарантів якої є Німеччина. Отже, маємо в перекладі варіант: *ми назавжди збільшимо витрати на оборону до двох відсотків, і це зобов'язання залишається в силі*.

У цьому реченні також маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *ein langfristiges, dauerhaftes Umsteuern erfordert* при перекладі було здійснено опущення компоненту *dauerhaftes*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *потребує рішучої зміни напрямку*.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення у фрагменті: *deshalb habe ich bereits am 27. Februar 2022 im Bundestag angekündigt*, адже в оригінальному тексті фрагмент *am 27. Februar 2022* було вжито в передпозиції до елемента *im Bundestag*, а в перекладному варіанті ці компоненти вжито в протилежному порядку слідування. Так само дієслово *angekündigt*, яке в оригіналі винесено в кінець другого простого речення, в перекладі, навпаки, винесено на його початок. Відтак, маємо в перекладі варіант: *Ось чому я оголосив у Бундестазі 27 лютого 2022 року*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Sie ist einer neuen sicherheitspolitischen Realität geschuldet! [77]

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Це пов'язано з новою реальністю політики безпеки!

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення. Так, лексема *geschuldet* змінює свою позицію в кінці речення та виноситься на його початок, унаслідок чого маємо варіант перекладу: *Це пов'язано з новою реальністю політики безпеки!* Подібна перестановка зумовлена наявністю відмінностей у порядку слів у порівнюваних мовах.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Deshalb arbeiten wir an einem Anpassungspfad für den Verteidigungshaushalt, der dies auch nach Verausgabung des Sondervermögens sicherstellt [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Тому ми працюємо над таким шляхом коригування оборонного бюджету, який буде забезпечений навіть після того, як кошти спеціального фонду будуть витрачені.

У фрагменті *Deshalb arbeiten wir an einem Anpassungspfad für den Verteidigungshaushalt* лексему *Anpassungspfad* було перекладено за допомогою українського відповідника *шляхом коригування*, внаслідок чого маємо такий варіант: *Тому ми працюємо над таким шляхом коригування оборонного бюджету.* У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінальної лексеми *Anpassungspfad* в українській мові є сполучення *шлях адаптації*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексеми є не зовсім доречним контекстуально, адже в промові Олафа Шольца, очевидно, йдеться про вже

затверджений бюджет держави, який можна лише коригувати залежно від виникнення нагальних потреб.

Також у цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *der dies auch nach Verausgabung des Sondervermögens sicherstellt* було перекладено таким чином: *забезпечений навіть після того, як кошти спеціального фонду будуть витрачені*. Додавання фрагменту *кошти* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті лексеми з використанням уточнення *кошти*, яке покликане підкреслити деталі бюджетної політики німецького уряду, очолюваного Олафом Шольцем.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Denn nur wenn sich die Bundeswehr darauf verlassen kann, können auch Beschaffungsprozesse nachhaltig geplant und umgesetzt werden [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Лише якщо Бундесвер може покластися на це, процеси закупівель можна планувати стабільно.

У цьому реченні маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *können auch Beschaffungsprozesse nachhaltig geplant und umgesetzt werden* при перекладі було здійснено опущення компоненту *und umgesetzt*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *процеси закупівель можна планувати стабільно*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Zentraler Handlungsauftrag, der aus der Zeitenwende folgt, ist die Überwindung der organisatorischen und bürokratischen Schwerfälligkeiten, die die Truppe seit Jahren ausbremsen [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Провідним завданням дій, які впливають з умов нової ери, є подолання бюрократичної млявості, яка роками гальмувала розвиток війська.

У фрагменті *Zentraler Handlungsauftrag, der aus der Zeitenwende folgt* лексему *Zentraler* було перекладено за допомогою українського відповідника *провідним*, унаслідок чого маємо такий варіант: *Провідним завданням дій, які впливають з умов нової ери*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінальної лексики *Zentraler* в українській мові є слово *центральний*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексики є не зовсім доречним контекстуально, адже зазначена лексема в промові Олафа Шольца має своєю провідною семою саме значущість для проголошеного федеральним канцлером комплексу дій, а не просторову характеристику.

Також у цьому прикладі при перекладі було використано такий різновид граматичної трансформації, як додавання. Фрагмент *der aus der Zeitenwende folgt* було перекладено таким чином: *які впливають з умов нової ери*. Додавання фрагменту *умови* тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті лексики з використанням уточнення *умови*, яке покликане підкреслити деталі реформи німецького уряду, очолюваного Олафом Шольцем.

Інший приклад використання додавання при перекладі представлено у фрагменті *die die Truppe seit Jahren ausbremsen*, який було перекладено таким чином: *яка роками гальмувала розвиток війська*. Додавання фрагменту

розвиток тут означало введення до перекладу елементів, що були відсутніми в оригіналі, із метою правильного передання оригінального змісту та дотримання мовленнєвих норм, притаманних культурі перекладу. У наведеному випадку йдеться про появу в перекладному варіанті лексеми з використанням уточнення *розвиток*, яка покликає уточнити, що гальмувався внаслідок бюрократії саме розвиток німецького війська.

У цьому реченні також маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *ist die Überwindung der organisatorischen und bürokratischen Schwerfälligkeiten* при перекладі було здійснено опущення компоненту *der organisatorischen*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *є подолання бюрократичної млявості*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Dass dieses Beschleunigungssignal auch in der Truppe verstanden wurde, zeigt die Anzahl der sogenannten 25-Millionen-Euro-Vorlagen für den Haushaltsausschuss des Deutschen Bundestages in diesem Jahr [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Кількість пропозицій у 25 мільйонів євро для бюджетного комітету німецького Бундестагу цього року свідчить про те, що сигнал прискорення також зрозуміли війська.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення. Так, сполучення *25-Millionen-Euro-Vorlagen* змінює свою позицію в середині речення та виноситься на його початок, унаслідок чого маємо варіант перекладу: *Кількість пропозицій у 25 мільйонів євро*. Аналогічно фрагмент *Dass dieses Beschleunigungssignal* в перекладі перенесено із фінальної частини речення в початкову. Подібна перестановка зумовлена наявністю відмінностей у порядку слів у порівнюваних мовах.

У цьому реченні також маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *Dass dieses Beschleunigungssignal* при перекладі було здійснено опущення компоненту *dieses*, внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *сигнал прискорення*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Zum Umgang mit der Zeitenwende gehört auch, Lehren aus dem aktuellem Kriegsgeschehen zu ziehen und unsere Ausrüstung und Beschaffung entsprechend anzupassen [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Діяльність в епоху змін також включає формулювання висновків із поточних воєнних подій і відповідне вдосконалення нашого обладнання та закупівель.

У фрагменті *unsere Ausrüstung und Beschaffung entsprechend anzupassen* лексему *entsprechend* було перекладено за допомогою українського відповідника *вдосконалення*, внаслідок чого маємо такий варіант: *і відповідне вдосконалення нашого обладнання та закупівель*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінальної лексеми *entsprechend* в українській мові є слово *адаптація*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексеми є не зовсім доречним контекстуально, оскільки Олаф Шольц у своїй промові говорить про необхідність рішучих змін у функціонуванні Бундесверу, а такі зміни можуть пов'язуватися насамперед із покращенням і вдосконаленням можливостей техніки, що наразі наявна на озброєнні в німецької армії.

У фрагменті *Lehren aus dem aktuellem Kriegsgeschehen zu ziehen* лексему *Lehren* було перекладено за допомогою українського відповідника *висновки*, внаслідок чого маємо такий варіант: *формулювання висновків із поточних*

воєнних подій. У наведеному прикладі так само, як і в попередньому, було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінальної лексики *Lehren* в українській мові є слово *уроки*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексики, на наш погляд, є занадто «книжним» для політичної промови, де доречнішим буде послуговування усталеною лексикою цієї форми публіцистичного стилю

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Wir sehen jeden Tag in der Ukraine und auch in Israel, welche Gefahren von Drohnen und Raketen ausgehen [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Ми щодня бачимо в Україні та Ізраїлі небезпеку, яку становлять безпілотники та ракети.

У наведеному прикладі спостерігаємо послуговування перестановкою в межах аналізованого речення. Так, лексема *Gefahren* змінює свою позицію в другій частині складного речення та переноситься до його першої частини, унаслідок чого маємо варіант перекладу: *Ми щодня бачимо в Україні та Ізраїлі небезпеку*. Подібна перестановка зумовлена наявністю відмінностей у порядку слів у порівнюваних мовах.

У цьому реченні також маємо зразок використання такого різновиду граматичної стратегії перекладу, як опущення. Так, у фрагменті *in der Ukraine und auch in Israel*, при перекладі було здійснено опущення компоненту *auch* внаслідок чого складна синтаксична конструкція, яка містила надлишкове значення, була спрощена й замінена конструкцією *в Україні та Ізраїлі*.

Розглянемо наступний приклад використання перекладацьких трансформацій при перекладі політичного тексту:

Die European Sky Shield Initiative zur europäischen Luftverteidigung ist daher von ganz zentraler Bedeutung für unsere Sicherheit [77].

Пропонуємо такий варіант перекладу зазначеного речення:

Тому Європейська ініціатива протиповітряної оборони Sky Shield має провідне значення для нашої безпеки.

У наведеному прикладі спостерігаємо послугування перестановкою в межах аналізованого речення. Так, назва європейської ініціативи із протиповітряної оборони *Sky Shield* в оригінальному тексті перебуває на початку речення, натомість у перекладі ця назва виноситься до середини речення, унаслідок чого маємо варіант перекладу: *Європейська ініціатива протиповітряної оборони Sky Shield*. Подібна перестановка зумовлена наявністю відмінностей у порядку слів у порівнюваних мовах.

У фрагменті *zentraler Bedeutung für unsere Sicherheit* лексему *Zentraler* було перекладено за допомогою українського відповідника *провідним*, унаслідок чого маємо такий варіант: *провідне значення для нашої безпеки*. У наведеному прикладі було вжито модуляцію, що дозволило здійснити заміну словникового еквівалента контекстуальним. Повним словниковим еквівалентом оригінальної лексеми *Zentraler* в українській мові є слово *центральний*. Проте, на наш погляд, звернення до використання цієї лексеми є не зовсім доречним контекстуально, адже зазначена лексема в промові Олафа Шольца має своєю провідною семою саме значущість для безпеки Німеччини європейської системи протиповітряної оборони.

Розглянемо загальні тенденції україномовного перекладу німецькомовних політичних промов. Так, найчастотнішою перекладацькою стратегією в нашому дослідженні виявилася модуляція (35% від усіх проаналізованих випадків). Дещо рідше зустрічалися такі перекладацькі стратегії, як перестановка (21% від загальної кількості проаналізованих випадків), додавання (20% від загальної кількості проаналізованих випадків), опущення (16% від загальної кількості проаналізованих випадків), генералізація (4% від загальної кількості проаналізованих випадків), конкретизація (3% від загальної кількості проаналізованих випадків),

антонімічний переклад (1% від загальної кількості проаналізованих випадків).

Графічно співвідношення частотності використання перекладацьких стратегій відтворення змісту німецькомовних політичних промов українською мовою представлено на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1. Співвідношення частотності використання перекладацьких стратегій відтворення змісту німецькомовних політичних промов українською мовою

Отже, при перекладі назв німецькомовних політичних промов українською мовою використовуються різноманітні стратегії: від модуляції, додавання, опущення, перестановки до конкретизації, генералізації, антонімічного перекладу.

Висновки до розділу 2

Мова політики має виконувати кілька завдань. По-перше, вона формує певне бачення дійсності у партнерів зі спілкування, тобто виконує функцію орієнтації. По-друге, обов'язковими для мови політики є функції інтеграції та соціальної диференціації, так само, як і акціональна функція, тобто функція мобілізації до діяльності, що проявляється у різних жанрах дипломатичного дискурсу;

Політико-дипломатичне мовлення є стандартизованим. Вживання стандартних формулювань спрямоване на полегшення як у складанні документа, так і в його сприйнятті, встановлення відповідностей між ситуацією, що є типовою, і мовним засобом, за допомогою якого виражається ця ситуація. Точність характеризується однозначністю в формулюваннях, неприпустимість іншого трактування. Для того, аби досягнути такої однозначності, слова вживаються в прямому значенні, використовуються терміни, уточнення, речення, прямий порядок слів, відсутність синонімічних замінів.

Текст політичного документу зазвичай насичений характерними конструкціями з формально невираженим суб'єктом (безособовими реченнями, безсуб'єктними пасивними конструкціями), або ж вираженим, але не в називному відмінку (пасивними конструкціями з суб'єктом, що виражається орудним відмінком). Ознакою політичного тексту є також відсутність у ньому емоційно-експресивних засобів.

Усі елементи денотативної системи вихідної мови (лексичні та фразеологічні одиниці) текстів німецькомовних політико-дипломатичних документів поділяються на дві групи: ті, що вже мають відповідники («перекладні еквіваленти») в цільовій мові, та ті, що не мають відповідників у цільовій мові, тобто безеквівалентні одиниці.

Головними функціями політико-дипломатичного дискурсу стосунків України із німецькомовними країнами є передача необхідної інформації, формування ціннісних орієнтацій і установок, спонукання до необхідної дії, вплив для зміни мотивації, установок, поведінки, закріплення і підтримання конвенційних взаємовідносин. Використання мовностилістичних засобів у дипломатичних документах сприяє реалізації всіх зазначених вище функцій. Можемо зауважити, що в політико-дипломатичних документах України з німецькомовними країнами така функційність реалізована.

Усього до перекладознавчого аналізу було залучено 100 німецькомовних текстів політичного спрямування та їх переклади

українською мовою. Найчастотнішою перекладацькою стратегією в нашому дослідженні виявилася модуляція (35% від усіх проаналізованих випадків). Дещо рідше зустрічалися такі перекладацькі стратегії, як перестановка (21% від загальної кількості проаналізованих випадків), додавання (20% від загальної кількості проаналізованих випадків), опущення (16% від загальної кількості проаналізованих випадків), генералізація (4% від загальної кількості проаналізованих випадків), конкретизація (3% від загальної кількості проаналізованих випадків), антонімічний переклад (1% від загальної кількості проаналізованих випадків).

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Лінгвопрагматика є розділом мовознавства, що вивчає комунікативні стратегії та поведінкові чинники, які впливають на їхнє використання. Комунікативна стратегія – це комплекс мовних дій, які спрямовані на досягнення певних цілей, пов'язані з людською діяльністю, оскільки взаємопов'язані з мотивами, що управляють мовними особливостями поведінки, і з потребами та бажаннями особистості.

Під час нашого дослідження ми вирішили такі завдання:

1. Охарактеризувати прагмалінгвістику та її провідні аспекти у фахових дослідженнях;
2. Визначити що таке політичний дискурс та його завдання;
3. Виявити та охарактеризувати структурно-граматичні особливості при перекладі німецькомовних текстів.

Прагмалінгвістика займається дослідженням мови як інструменту взаємодії між співрозмовниками та вивчає соціокультурні, ситуативно-поведінкові та інші чинники комунікації між мовцями.

Політичний дискурс є складним мовленнєвим утворенням, яке через свою багатоаспектність, досі не має повної наукової рефлексії в літературі. Наразі не вироблене єдине загальноприйняте визначення зазначеного поняття. У лінгвістичній літературі спостерігається вузьке («дискурс політиків») і широке («мова суспільної сфери») розуміння цього феномена. Різноманітність підходів до вивчення політичного дискурсу пов'язана зі збільшенням ролі засобів масової інформації, розвитком нових комунікаційних технологій, розширенням процесів глобалізації, процесом комерціалізації політичної комунікації.

Публічна політична промова є офіційним виступом політика-оратора (переважно реалізованим у монологічній формі), адресованого безпосередньо присутній під час цього виступу достатньо великій та організованій аудиторії. Сукупність провідних облігаторних ознак політичної промови представлена, зокрема, наявністю в доповідача задуму, структурно-

композиційної та змістовної завершеності, цілеспрямованості й настанови на впливовість стосовно адресатів.

Суттєвою ознакою політичних промов також є те, наскільки їхній текст є доступним для розуміння аудиторією. Зазначений чинник є важливим з огляду на спрямування продукту політичного спілкування до широких суспільних мас, відтак, його має зрозуміти будь-хто із слухачів, співвідносних із певною лінгвокультурною спільнотою.

Мова політики має виконувати кілька завдань. По-перше, вона формує певне бачення дійсності у партнерів зі спілкування, тобто виконує функцію орієнтації. По-друге, обов'язковими для мови політики є функції інтеграції та соціальної диференціації, так само, як і акціональна функція, тобто функція мобілізації до діяльності, що проявляється у різних жанрах дипломатичного дискурсу;

Текст політичного документу зазвичай насичений характерними конструкціями з формально невираженим суб'єктом (безособовими реченнями, безсуб'єктними пасивними конструкціями), або ж вираженим, але не в називному відмінку (пасивними конструкціями з суб'єктом, що виражається орудним відмінком). Ознакою політичного тексту є також відсутність у ньому емоційно-експресивних засобів.

Усі елементи денотативної системи вихідної мови (лексичні та фразеологічні одиниці) текстів німецькомовних політико-дипломатичних документів поділяються на дві групи: ті, що вже мають відповідники («перекладні еквіваленти») в цільовій мові, та ті, що не мають відповідників у цільовій мові, тобто безеквівалентні одиниці.

Головними функціями політико-дипломатичного дискурсу стосунків України із німецькомовними країнами є передача необхідної інформації, формування ціннісних орієнтацій і установок, спонукання до необхідної дії, вплив для зміни мотивації, установок, поведінки, закріплення і підтримання конвенційних взаємовідносин. Використання мовностилістичних засобів у дипломатичних документах сприяє реалізації всіх зазначених вище функцій.

Можемо зауважити, що в політико-дипломатичних документах України з німецькомовними країнами така функційність реалізована.

Усього до перекладознавчого аналізу було залучено 100 німецькомовних текстів політичного спрямування та їх переклади українською мовою. Найчастотнішою перекладацькою стратегією в нашому дослідженні виявилася модуляція (35% від усіх проаналізованих випадків). Дещо рідше зустрічалися такі перекладацькі стратегії, як перестановка (21% від загальної кількості проаналізованих випадків), додавання (20% від загальної кількості проаналізованих випадків), опущення (16% від загальної кількості проаналізованих випадків), генералізація (4% від загальної кількості проаналізованих випадків), конкретизація (3% від загальної кількості проаналізованих випадків), антонімічний переклад (1% від загальної кількості проаналізованих випадків).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ажнюк Л. Конфліктний медійний текст як об'єкт лінгвістичної експертизи. *Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика*. 2013. Вип. 27. С. 18-32.
2. Арешенков Ю. «Стиль» як категоріальне поняття стилістичної науки. *Науковий вісник Чернівецького університету / наук. ред. : Н.В. Гуйванюк*. Чернівці : Рута, 2001. Вип. 117–118 : Слов'янська філологія. С. 3–10.
3. Ачилова В. Парцеляція як один із прийомів експресивного синтаксису. *Учені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». 2011. Т. 24(63). № 2. С. 25–31.
4. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики. Львів : ПАІС, 2010. 336 с.
5. Белецька А. Пейоративна лексика як засіб впливу у політичному дискурсі. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1941>
6. Буренко Т. М., Онищенко С. І. Гендерні особливості публічних виступів Бориса Джонсона та Терези Мей. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2022. № 56. С. 21-24
7. Бутова І. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник Львів. ун-ту*. Серія: Іноземні мови. Львів, 2009. Вип. 16. С. 232-242
8. Вусик Г. М., Антонюк О. В. Сучасний політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник студ. наук. товариства ДонНУ ім. В. Стуса*. 2020. № 12. Т. 2. С. 213-217
9. Гриценко П. Ідіолект і текст. *Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка* : зб. наук. праць, присв. 70-річчю від дня народження проф. С.Я. Єрмоленко / відп. ред. : В.Г. Скляренко. Київ, 2007. С. 16–43.

10. Деренчук Н. В. Особливості формування маніпулятивної стратегії в українському політичному дискурсі. *Проблеми гуманітарних наук. Філологія*. 2012. № 38. С. 357–364.
11. Дідух Х. Ідіостиль як відображення авторської картини світу. *Філологічні науки. Риторика і стилістика*. URL: http://www.rusnauka.com/15_NNM_2012/Philologia/2_111114.doc.htm
12. Дмитрук О.В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англomовній комунікації (на матеріалі текстів друкованих та Інтернет-видань 2000-2005 рр.): автореф. дис.канд. філол. наук: 10.02.04 / Нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Київ. 2006. 19 с.
13. Дяченко О. В. Основні моделі політичної комунікації та їх прояви в сучасну епоху. *Вісник Донецького нац. у-ту ім. В. Стуса*. 2022. № 7. С. 23-27
14. Дяченко О. В. Особливості мовно-маніпулятивного впливу за різних типів політичного режиму. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 29-40
15. Жмаєва Н. С., Корольова Т. М., Попова О. В. Переклад політичного дискурсу: комунікативно-функціональний та лінгвістичний аспекти (на матеріалі перекладів з англійської мови німецькою). *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2018. № 27. С. 96-105.
16. Жовтюк Т. Лінгвокомунікативний аналіз мовлення політичного лідера Бориса Джонсона у соціальних мережах. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/21511/1/48_Zhovtyuk.pdf
17. Зірка В. В. Мовна парадигма маніпулятивної гри в рекламі : автореф. дис. д-ра філол. наук : 10.02.02 / НАН України. Ін-т. мовознав. ім. О. О. Потебні. К., 2005. 32 с.
18. Ільницька Л. Л. Особливості використання сугестивних та маніпулятивних технологій у сучасному англomовному політичному дискурсі. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2010. С. 115–125.

19. Ковальова О. Політичний дискурс: сучасні лінгвістичні інтерпретації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27. Т. 2. С. 101-107
20. Корнелаєва Є. В. Політичний дискурс: основні напрями та підходи. *Записки з романо-германської філології*. 2022. № 2 (49). С. 189-196
21. Корунець І. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад) : [підручник] Вінниця : Нова книга, 2001. 448 с.
22. Костенко Н. В. Досвід контент-аналізу: моделі та практики: [монографія]. К. : Центр вільної преси, 2003. 200 с.
23. Корнійчук Ю. Р. Маніпулятивний вплив у політичному англійському дискурсі. *Студентські наукові записки*. Серія «Філологічна». 2009. № 2. С. 83–87.
24. Коткова Л. І. Ідіостиль, індивідуальний стиль і ідіолект: проблеми розмежування. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя*. Серія : Філологічні науки. 2012. Кн. 2. С. 26–29.
25. Кочан І. М. Динаміка і кодифікація термінів з міжнародними компонентами у сучасній українській мові : Монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 519 с.
26. Крейг Р. Інтернет-журналістика : робота журналіста і редактора у нових ЗМІ. К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2007. 324 с.
27. Кулачинський М., Сікорська О., Шаніна О. Політичний символізм «однієї нації» у риторичі Бориса Джонсона. *Причорноморські філологічні студії*. 2023. № 2. С. 18-25
28. Кулачинський М. Політичний символізм «однієї нації» у риторичі Бориса Джонсона. *Причорноморські філологічні студії*. 2023. № 2. С. 18-25
29. Кучерова О. О. Оповідна структура новинного дискурсу: оповідні характеристики та принципи побудови. *Наукові записки*. 2008. Т. 85. С. 75-77.

30. Лебедева Д. С. Фонетичні запозичення в китайській мові. *Збірник матеріалів VI Міжнародної науковопрактичної конференції „Україна-Китай: діалог культур” та Міжнародної науково-практичної конференції „Сучасні тенденції сходовознавства”* (26-27 квітня 2016, 28- 29 квітня 2016, м. Полтава-Старобільськ) / за заг. ред. І.М.Чепурної ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. Вип. 1. Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2016. С. 76-83.

31. Левченко Л. О. Психологічні особливості діяльності засобів масової інформації. *Людина і політика*. 2001. №2. С. 103-108.

32. Лекант П.А. Лінгвістика тексту в інтерпретації І.І.Ковалика. *Актуальні проблеми українського словотвору*. Івано–Франківськ, 1995. С.81–82.

33. Лукіна Л. В. Політичний дискурс : сутність та особливості застосування. *Політична культура та ідеологія*. 2021. Вип. 2. С. 75-80

34. Луценко Л. О., Зоренко І. С. Стратегія театральності в політичному дискурсі Бориса Джонсона. *Вісник Запорізького національного університету*. 2020. № 1. Ч. I. С. 153-158

35. Мадрига Т. Б. Маніпулятивний потенціал політичної мови. *Політичні процеси сучасності : глобальний та регіональні виміри*. Зб. матеріалів науково-практичної конференції. Івано-Франківськ, 2017. С. 37-38

36. Назар Р. Парцеляція як засіб експресивізації репортажу. *Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*. Серія «Лінгвістичні науки». 2012. № 14. С. 214–220.

37. Нікішина Т. І. Особливості політичної мови як варіанта мовлення, орієнтованого на сферу політики. *Науковий вісник Південноукраїнського нац. пед. у-ту ім. К. Д. Ушинського*. 2011. № 13. С. 270-276

38. Палей Т. А. Ще раз про співвідношення понять «політична мова» і «політичний дискурс». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. № 39. Т. 2. С. 128-131
39. Пешкова Т. Особливості перекладу німецькомовного тексту медичної літератури. *Філологічний дискурс: Зб. наук. праць*. 2018. Вип. 8. С. 166-173.
40. Пешкова Т., Воробйова О. Комунікативні стратегії у німецькомовних галузевих текстах та їх перекладі. *Актуальні проблеми іноземної філології та перекладознавства. Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип 56. Т. 4. С. 207-212.
41. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. С. 173.
42. Семенюк О. А. Ідіостиль автора як відображення його картини світу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. № 39. Т. 2. С. 82-85.
43. Семків Р. Самоусвідомлення, ідентичність та їх співвіднесеність із формами комізму в художній літературі: формулювання гіпотез. *Tertium non datur: проблема культурної ідентичності в літературно-філософському дискурсі XIX-XXI ст.* : колективна монографія. Київ : НаУКМА, 2014. С. 108.
44. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору: методологія, архітектоніка, варіативність [на матеріалах сучасної газетної публіцистики]: монографія. К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2002. 392 с
45. Сірінюк-Долгарьова К. Г. Глобальний новинний дискурс: тенденції функціонування англomовних інтернет-медіа : монографія. К. : ЦВП, Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 183 с.
46. Соловей Г. Політична лексика та фразеологія в перекладі : теоретичний аспект. *Наукові записки*. 2010. Вип. 89 (1). С. 218-222
47. Сологуб Н. Поняття «індивідуальний стиль письменника» в контексті сучасної лінгвістики. *Науковий вісник Чернівецького університету*

: зб. наук. праць / наук. ред. : Н.В. Гуйванюк. Чернівці : Рута, 2001. Вип. 117–118 : Слов'янська філологія. С. 34–38.

48. Ставицька Л. Про термін ідіолект. *Українська мова*. 2009. № 4. С. 3–15.

49. Ткаченко А.О. Індивідуальний стиль: феноменологія / типологія; динаміка / статика (на матеріалі творчості українських поетів 60–90-х років ХХ ст.) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.06; 10.01.01. Київ, 1998. 36 с.

50. Тупиця О.Ю. Безеквівалентна лексика: проблеми визначення. Дрогобич : Посвіт, 2011. 120 с.

51. Худолій А. О. Політичні стереотипи у геостратегії США: монографія. Острогоз: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. 155 с.

52. Чабаненко М. В. Інтернет-видання України: становлення та особливості розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 27.00.04 «Теорія та історія журналістики». Запоріжжя, 2010. 19 с.

53. Чічановський А. А. Новина в журналістиці: проблеми практичної політики. К. : Грамота, 2003. 48 с.

54. Шулінова Л. Аспекти ідіостилістичного аналізу. *Слов'янські мови і сучасний світ* : [зб. наук. пр.]. К., 2000. С. 25–33.

55. Шульц В. Новина. *Публіцистика. Масова комунікація: медіа-енциклопедія*. К. : Академія Української Преси, 2007. С. 502-537.

56. Balczyńska-Kosman A. Język dyskursu publicznego w polskim systemie politycznym. *Środkowoeuropejskie studia polityczne*. 2013. Nr 2. S. 143-153.

57. Bralczyk J. O języku polskiej polityki lat 80-tych i 90-tych. Warszawa, 2003.

58. Brzozowski P. Język polityki jako podstawowe narzędzie działania politycznego i nieodłączny atrybut władzy w świetle produkcji dyskursu prawdziwościowego. *Dialogi Polityczne*. 2004. Nr 1. S. 67-77

59. Cameron D. Demythologizing Sociolinguistics: Why Language Does Not Reflect the Society. *Ideologies of Language*, ed. by J.E. Joseph. London, 1990. P. 79-93.
60. Chilton P., Schaeffner C. Discourse and politics. *Discourse Studies: A multidisciplinary introduction*. vol. 2: Discourse as Social Interaction, London, 1997. P. 206-230.
61. Davis A. Politicized Language. *The Encyclopedia of Language and Linguistics*. ed. R. E. Asher, Oxford, New York, 1994. P. 3211-3214.
62. Dijk T. A. van. Discourse, context and cognition. URL: <http://www.discourse-in-society.org/teun.html>
63. Dobek-Ostrowska B., Fras J., Ociepka B. Teoria i praktyka propagandy. Wrocław, 1997.
64. Fairclough N., Duszak A. Wstęp. Krytyczna analiza dyskursu – nowy obszar badawczy dla lingwistyki i nauk społecznych. *Krytyczna analiza dyskursu*, red. A. Duszak, N. Fairclough. Kraków, 2008. S. 7-29.
65. Fraser B. What are discourse markers? *Journal of pragmatics*. 1999. 31. P. 931-952.
66. Gagnon C. Political translation. In Gambier Y., van Doorslaer L. (Eds.). *Handbook of translation studies* Vol. 1, 2010; pp. 252–256.
67. Gajda S. Tekst/dyskurs oraz jego analiza i interpretacja. *Współczesne analizy dyskursu. Kognitywna analiza dyskursu a inne metody badawcze*, red. M. Krauz, S. Gajda. Wrocław, 2005. S. 11-20.
68. Graber D.A. Political Languages. *Handbook of Political Communication*, ed. by D.D. Nimmo, K.R. Sanders, Beverly Hills, London, 1981. S. 195-224.
69. Huckin T. N. Discourse Analysis. URL: http://www.exchanges.state.gov/education/engteaching/publs/BR/functionalsec3_6.htm
70. Kamińska-Szmaj I. Upowszechnianie nowych słów i znaczeń we współczesnych dyskursach medialnych. *Dyskursy trzeciego tysiąclecia*, red. E. Pajewska. Szczecin, 2013. S. 87-99.

71. Kujawa I. Strategie dyskursu polityki a medialny obraz świata (na materiale współczesnej prasy niemieckiej). *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio FF, Philologiae*. 2009. Vol. XXVII. S. 43-58.
72. Laskowska E. Style dyskursu publicznego. *Styl, dyskurs, media*, red. B. Bogołębska, M. Worsowicz. Łódź, 2010. P. 179-186.
73. Newmark P. About Translation. Clevedon: Multilingual Matters, 1991.
74. Pawełczyk P. Socjotechniczne aspekty gry politycznej. Poznań. 2000.
75. Walczak B. Co to jest język polityki? *Język a kultura*, pod red. J. Anusiewicz i B. Sicińskiego. Wrocław, 1994. S. 15-20.
76. Wodak R. Wstęp: badania nad dyskursem. *Jakościowa analiza dyskursu w naukach społecznych*, red. R. Wodak, M. Krzyżanowski. Warszawa, 2011. S. 11-48.
77. Reden. *Der Bundeskanzler*. URL: <https://www.bundeskanzler.de/bk-de/aktuelles/reden>

SUMMARY

The **object** of study is German-language political texts. The **subject** of the study is the structural and linguistic features of the translation of German-language political texts.

The **aim** of the research is to investigate the structural and linguistic features of the translation of German-language political texts, involves carrying out the following **tasks**:

1. To characterize the concept of pragmalinguistics and its leading aspects in professional research;
2. To determine the key dominants of the political discourse;
3. Consider modern approaches to the typology of political texts and their translation;
4. To analyze the lexical-semantic features of the translation of German-language political texts;
5. Identify the structural and grammatical features of the translation of German-language political texts;
6. To find out the pragmalinguistic features of the translation of German-language political texts.

The **research methods** are predetermined by the aim and the tasks of the paper and are as follows:

- sampling method (for selection of units for further analysis);
- descriptive method (to describe the features of these units);
- the method of component analysis (to determine the semantics of all components of a visual medium).

Modern linguistics is characterized by considerable attention to the consideration and analysis of political texts. These texts perform several functions that are closely related to its main purpose - influence. The following functions of a political text are distinguished:

- 1) the provision of information is of great importance for a political text, since information is the main purpose of any text. To successfully achieve the main goal

of a political text, the information must be clear, easy to remember and attract the attention of the audience.

2) the political text is aimed at influence, therefore its important function is persuasion. Any political text aims to convince the political audience of the reliability and truthfulness of the information the author is trying to convey.

Linguopragmatics is a branch of linguistics that studies communicative strategies and the behavioral factors that influence their usage. Communicative strategy is a set of language actions aimed at achieving certain goals related to human activity, as they are interconnected with the motives governing linguistic features of behavior and with the needs and desires of the individual.

During our research, we solved the following tasks:

1. Characterized pragmalinguistics and its leading aspects in professional research;
2. Defined what political discourse is and its tasks;
3. Identified and characterized structural and grammatical features during translation of German-language texts.

An essential feature of political speeches is also the extent to which their text is accessible for understanding by the audience. The mentioned factor is important in view of directing the product of political communication to the broad public masses, therefore, it should be understood by any of the listeners related to a certain linguistic and cultural community.

The text of political discourse is often filled with constructions in which the subject is either not formally expressed (object sentences, passive constructions without a subject), or is expressed, but not in the nominative case (passive constructions, the subject of which is expressed in the instrumental case). A sign of a political text is also its lack of expressive and emotional means.

KEY WORDS: PRAGMALINGUISTICS, POLITICAL DISCOURSE, RECEPTIONS, EQUIVALENCE, TRANSFORMATIONS, LINGUOPRAGMATICS.